

PREFAȚA EDITORULUI

Acesta este primul din noua serie a Celui Mai Bun Ghid Practic elaborat de WCPA a IUCN în parteneriat cu Unitatea de Cercetare a Planificării Mediului, Departamentul Planificării Urbane și Regionale a Universității din Cardiff, Wales. U.K.

WCPA , care este parte integrată a IUCN este o rețea mondială de aprox. 1.300 de experți în zone protejate. Membrii acestei comisii sunt voluntari și se ocupă cu ridicarea standardelor în managementul și planificarea zonelor protejate. Departamentul Planificării Urbane și Regionale a Universității din Wales este școala de căpătâi pentru planificare din U.K. Aceasta are o reputație internațională puternică și un înalt profil în cercetare și predare în domeniul mediului. Cele două organisme lucrează împreună la elaborarea și distribuirea unei serii din cele mai bune ghiduri practice din lume. Vor fi două publicații anual puse la punct de experții rețelei WCPA, inițial pe o perioadă de trei ani. Întocmirea fiecărui ghid individual este condusă de un autor principal, de obicei asistat de o echipă de profesioniști din WCPA. Publicațiile se vor axa pe problemele cheie din lumea întreagă: viitoarele ghiduri se vor ocupa de probleme cum ar fi beneficiile economice aduse de zonele protejate, de zonele protejate marine, de turism și zone protejate, de finanțarea zonelor protejate și pregătirea cadrelor.

Seriile de ghiduri se doresc a fi folosite de toți cei interesați în conservarea zonelor protejate , nu numai de lucrătorii acestora ,ci și de persoanele împuternicite de a lua decizii din diferite nivele ale guvernului, alții decât ONG-urile sau academiile si fundatiile internaționale. Prin publicarea și distribuirea acestor ghiduri WCPA și Cardiff speră că se va îmbunătăți înțelegerea necesităților managementului zonelor protejate și a standardelor manageriale de bază.

Ca editor al acestei serii, găsesc binevenită orice sugestie din partea cititorilor.

Adrian Phillips
Președinte al WCPA și profesor de planificarea
mediului și a regiunii al Departamentului Planificării
Urbane și Regionale la Universitatea Wales ,
Cardiff, U.K.

IN ATENȚIA CITITORULUI

Acest ghid a fost compilat de Adrian Davey de la Universitatea Canberra din Australia, care a folosit: proiectul comitetului îndrumat de Bruce Amos (Parks Canada), John Hough (UNDP), Kathy Mackinnon (Banca Mondială), Lota Melamari (Tanzania National Parks), Pedro Rosabal (IUCN), David Sheppard (IUCN) și George Stankey (Universitatea Statului Oregon).Și-au mai adus contribuția inestimabilă : Jeffrey McNeely (IUCN), Adrian Philliphs (WCPA), Murray McComb (Parks Canada), Stuard Chape și Clive Marsh (IUCN Lao PDR) Bruce Davis (WCPA), și Larry Hamilton (WCPA).

CUVÂNT ÎNAINTE

Zonele protejate sunt esențiale în conservarea varietății biologice și în atingerea obiectivelor comunității. În întreaga lume în ultimele decade s-a înregistrat o creștere a numărului de zone protejate, dar asigurarea unei administrări potrivite pentru realizarea unor potențiale beneficii pentru comunitate rămâne o problemă majoră în multe locuri.

Coordonarea la nivel internațional este preluată de organizații cum ar fi IUCN (Uniunea Internațională pentru Conservarea Naturii și a Resurselor Naturale) - în particular WCPA (Comisiile Mondiale pentru Zone Protejate). Oricum, cea mai mare necesitate este de a asigura integritatea și managementul efectiv al zonelor protejate la nivel național. Acest ghid subliniază problemele cheie care trebuie incluse în planificarea la nivel național a sistemului de zone protejate.

Un plan al sistemului este proiectat pentru acoperirea totală a întregii game de ecosisteme și comunități aflate într-o anumită țară. Planul ar trebui să identifice întreaga paletă de scopuri pentru zone protejate și să ajute la echilibrarea diferitelor obiective. Planul ar trebui de asemenea să identifice relațiile dintre componentele sistemului - între zonele individuale, între zonele protejate și alte utilizări ale terenului, între diferitele sectoare și nivelele societăților interesate. Ar trebui să ajute la demonstrarea impotrânței legăturii cu alte aspecte ale dezvoltării economice și să arate cum diferiții acționari pot să susțină și să coopereze efectiv la managementul durabil al zonelor protejate. Ar trebui ca sistemul să fie cel puțin o metodă în stabilirea priorităților pentru un sistem național funcțional de zone protejate.

Aceste linii directoare identifică legăturile dintre planificarea sistemului și Convenția Varietății Biologice și intenționează de a fi folosite de guverne și alții în implementarea art.8 al Convenției. Ghidul a așezat în contextul zonelor protejate categoriile manageriale care au fost recent adoptate de IUCN. Liniile directoare cer un discernământ profund pentru a pune întrebări revelatoare, de a înțelege influențele și de a lua decizii asupra nivelului orientării strategice și a nivelului planului sistemului, cu scopul de a determina circumstanțele revelatoare ale fiecărei țări. Pentru că, condițiile fizice, economice și sociale variază foarte mult de la țară la țară, aceste sfaturi ar trebui să aibă caracter general: acest ghid elaborează un schelet consistent pentru planificarea sistemului la nivel național mai degrabă decât să caute răspunsuri pentru fiecare întrebare sau problemă care s-ar putea ivi la acest nivel.

ABREVIERI ȘI ACRONIME

- **CITES** Convenția pentru Schimbul Internațional a Florei și Faunei Sălbatice Amenințate
- **CNPPA** (fosta) Comisia Parcurilor Naționale și a Ariilor Protejate a IUCN - acum WCPA
- **GEF** Facilități Globale ale Mediului
- **IUCN** Uniunea Mondială pentru Conservare (Uniunea Internațională pentru Conservarea Naturii și a Resurselor Naturale)
- **ONG** Organizații neguvernamentale
- **Ramsar** Convenția pentru Terenuri Umede de Importanță Internațională în mod special Habitatele Păsărilor de Apă
- **UN** Națiunile Unite
- **UNEP** Programul pentru Mediu al Națiunilor Unite
- **UNESCO** Organizația Națiunilor Unite pentru Educație Știință și Cultură
- **WCMC** Centrul Mondial de Monitorizare a Conservării
- **WCPA** Comisia Mondială pentru Arii Protejate a IUCN
- **WWF** Fundația Mondială pentru Natură

PLANIFICAREA SISTEMULUI NAȚIONAL DE ARII PROTEJATE

1. INTRODUCERE

1.1 Obiectivele și scopul liniilor directoare

O linie directoare este o declarație precisă, bazată pe cele mai recente cunoștințe disponibile, care creează un îndrumător pentru o anumită problemă. Acest document este conceput să creeze astfel de declarații, care să poată asista planificarea sistemului național pentru arii protejate. Oricum, din cauza particularităților fiecărei țări, aceste linii directoare nu sunt prezentate ca "reguli". Este mai bine, ca fiecare țară privindu-și aprofundat propriile probleme să-și formeze linii directoare proprii, iar prezentele linii directoare să fie luate doar ca opțiuni ale hotărârilor finale. Scopul este mai degrabă de a încuraja cititorul să pună întrebări, decât să ofere "o carte de bucate" pentru a începe dezvoltarea unui plan sistematic.

Acesele linii directoare au fost scrise pentru câteva tipuri de auditoriu:

1. Pentru agenții împuterniciți de a lua decizii, care lucrează în agenții guvernamentale sau non-guvernamentale, internaționale sau naționale, regionale sau locale pentru arii protejate.
2. Pentru persoanele împuternicite de a lua decizii, persoane cu drepturi asupra terenului care sunt indirect implicate (sau a căror acțiuni influențează aceste arii protejate) la orice nivel.
3. Pentru fundații și alți investitori.
4. Pentru profesioniștii din ariile protejate și membrii ai WCPA din lumea întreagă.

Pentru că țintesc la o largă audiență, aceste linii directoare sunt mai degrabă planuri de acțiune, decât o orientare spre partea operațională, însușind cu precădere cunoștințe despre ce sunt și de ce este nevoie de arii protejate.

Liniile directoare au avut ca bază o literatură variată referitoare la aceste probleme venite din partea IUCN și WCPA (și publicațiile partenerilor din toate colțurile lumii) de la al Patrulea Congres Mondial al Parcurilor, care a avut loc în CARACAS în anul 1992. Ghidul a fost redactat într-un stil cât mai scurt și mai succint posibil, și a fost organizat privind spre viitor și luând în considerare dezvoltarea pe mai departe.

1.2 Zone protejate, Convenția pentru Varietate Biologică și planurile sistemului

IUCN a definit astfel zonele protejate:

Definiție: O zonă terestră / marină destinată special pentru a proteja și a menține varietatea biologică, asociată cu resursele naturale și culturale și administrată prin orice mijloace legale.

La ora actuală există 30.300 de zone protejate totalizând peste 13,2 milioane de ha acoperind 8,84% din întinderea uscatului mondial. Aceste zone s-au extins foarte mult în ultimele decade - aproximativ două treimi din zonele protejate au fost stabilite în ultimii 30 de ani. În aceeași perioadă s-a remarcat o creștere importantă a numărului țărilor deținătoare de arii protejate. Aceste tendințe reflectă accelerarea și răspândirea interesului pentru conservare, iar creșterea importanței politice a problemelor de mediu a condus la semnarea CONVENȚIEI VARIETĂȚII BIOLOGICE din anul 1992.

În general, această creștere rapidă a ariilor protejate nu a fost însoțită de dezvoltarea capacităților administrative. De multe ori, statutul de zonă terestră / marină protejată, nu a rezolvat (în unele cazuri chiar a mărit) conflictul asupra accesului, a folosirii și a controlului acestor zone. În ultimii ani, recesiunea economică și asperitățile sociale au condus la forme acutizate ale acestor probleme.

Ariile protejate nu vor supraviețui decât cu suportul deplin al populației și nu vor exista decât dacă preîntâmpină nevoile fundamentale ale omului. Conflictele administrative din cauza bugetului, inechitatea, sau impactul de orice fel al folosirii terenului, nu vor dispărea, doar pentru că acele zone au primit statut de "arie protejată". Adeseori, când se stabilesc granițele ariilor protejate se ia în considerare suveranitatea națională, tipul de guvernare, la fel de mult ca și specificul zonei ce urmează a fi protejată. Din aceste motive planificarea managementului ariilor protejate trebuie coordonată în relație cu celelalte zone, mai degrabă decât de a fi tratate izolat. Succesul pe termen lung al ariilor protejate trebuie să fie văzut, în general, prin lumina cercetării pentru găsirea mai multor modele de dezvoltare.

Planificarea sistemului oferă mai multe moduri practice de a situa managementul ariilor protejate într-un context mai larg.

Planurile sistemului de arii protejate cad sub incidența art.8 al Convenției pentru Varietate Biologică, în care ariile protejate au fost identificate ca având rol în conservarea biodiversității. Cerințele specifice ale Convenției sunt:

art.8(a) Stabilirea unui sistem de arii protejate în care este necesar a se lua măsuri speciale pentru conservarea varietății biologice

art.8(b) Dezvoltarea, unde este necesar, de linii directe pentru selecționarea, stabilirea și managementul ariilor protejate în care este necesară luarea de măsuri speciale pentru conservarea varietății biologice.

Astfel, guvernele acum au aprobat un mandat clar sub incidența Convenției pentru coordonarea la nivel național a planificării ariilor protejate. Planul sistemului este o metodă de a finaliza și nu finalul în sine, oferind ariilor protejate și alte funcții, altele decât funcția de conservare a varietății biologice. Este esențial ca planificarea sistemului de arii protejate să fie integrată în strategia națională de biodiversitate, strategia națională de conservare, strategia de dezvoltare susținută a ecologiei și alte planificări la nivel național.

Planul de acțiune de la CARACAS (IUCN-1992a, McNeely 1993), adoptat de al-IV-lea Congres Mondial al Parcurilor a identificat, de asemenea, ca prioritară planurile sistemului de arii protejate.

Cerințele Planului de Acțiune de la Caracas privind planurile pentru sistemul național de arii protejate

Acțiunea 1.1 Dezvoltarea și implementarea planurilor pentru sistemul național de arii protejate. Dezvoltarea planurilor pentru sistemul național ca un document de bază în politica națională, pentru întărirea managementului și extinderea acoperirii arii protejate. Fundamentarea planurilor regionale pe planul național.

Identificarea tuturor grupurilor care au un interes particular pentru arii protejate, dându-le posibilitatea de a participa activ la procesul de planificare a sistemului. Revizuirea sistemului pentru toate grupurile și agențiile potențial interesate, înainte de adoptarea finală, și revizuirea periodică pe mai departe.

Mobilizarea celei mai bune științe pentru a identifica situri critice care trebuie incluse în sistem, dacă întreaga gamă a biodiversității trebuie să fie protejată, și de a asigura îndrumarea spre cea mai bună politică managerială pentru fiecare site individual și a zonelor sale înconjurătoare.

De a include în limitele sistemului întreaga gamă de categorii a zonelor terestre și marine protejate, care se adresează nevoilor tuturor grupurilor interesate, incluzând agricultura, silvicultura și piscicultura. De a asigura că sunt încorporate toate siturile care sunt obiective de conservare, incluzând pământurile tribale, sanctuarele forestiere și alte situri administrate de agenții, altele decât principalele autorități administrative ale zonelor protejate (proprietari de pământ, comunități locale sau militare).

Cu toate că nu există un model universal potrivit, un număr de țări au dezvoltat planuri ale sistemului în ultimii ani. Exemplele includ Canada (Canada, Environment Canada 1991), Republica Dominicană (Republica Dominicana, DVS 1990), India (Rodgers and Panwar 1988), Laos (Salter&Phanthavong 1989), Arabia Saudită (Child&Grainger 1990), Venezuela (Venezuela, MARNR 1989), Samoa de Vest (Persall&Whistler 1991). Planificarea sistemului are o bază solidă de cunoștințe și experiență în teren, care adună laolaltă (Hart 1966, Forster 1973, Mackinnon et al., 1986, Thorsell 1990, Kelleher & Kenchington 1991, McNeely and Thorsell 1991, Harrison 1992, Lucas 1992, Poore 1992, Harmon 1994, IUCN 1994a), atât o literatură tehnică în conservare biologică extinsă, cât și evaluări ale stării de conservare.

Miezul ideii planificării sistemului de zone protejate este destul de simplu -planificarea și administrarea efectivă a zonelor protejate cere o abordare coordonată și respect față de diferitele unități din cadrul sistemului din punct de vedere al activităților administrative, cât și din partea altor persoane/instituții care folosesc terenul.

1.3. Categoriile IUCN de management al zonelor protejate

În lumina experienței și a noii definiții pentru zone protejate (IUCN 1994a), schema IUCN-ului pentru tipuri de zone protejate în funcție de gradul de protecție, a fost revizuită și simplificată de WCPA în șase categorii în concordanță cu principalele obiective administrative.

Categoriile IUCN de management al zonelor protejate:

1. Protecție strictă
 - a. Rezervație naturală strictă
 - b. Zonă sălbatică
2. Conservarea ecosistemului și recreere (parc național)
3. Conservarea aspectelor naturale (monumente ale naturii)
4. Conservarea prin management activ (habitat/ zonă pentru managementul speciilor)
5. Conservarea peisajelor terestre/ marine și recreere (peisaj terestru/ marin conservat)
6. Folosirea îndelungată a ecosistemului natural (resurse manageriale ale zonelor protejate)

Alte detalii despre aceste categorii sunt date în ANEXA 2. Schema de clasificare poate fi folosită atât normativ cât și descriptiv - pentru a trasa modul în care siturile din fiecare categorie ar trebui să fie administrate, și pentru a asigura o clasificare descriptivă pentru siturile deja administrate într-un anume fel.

Pentru aducerea la zi a siturilor deja administrate într-un anume fel, s-a folosit cel mai adesea clasificarea descriptivă. Oricum, în timp ce cele mai multe țări au cel puțin câteva zone în plaja acestor categorii, foarte puține, dacă există vreuna profită de întreaga gamă de categorii, pentru a asigura implementarea efectivă a eforturilor de conservare.

Categoriile administrative pentru zonele protejate ale IUCN dau șansa unor priviri proaspete asupra a ceea ce pot ajunge zonele protejate din toate țările.

2. PLANIFICAREA SISTEMULUI

2.1. Ce este planificarea sistemului?

Într-un sens general, planificarea sistemului este o abordare organizată la nivel mare a planificării. Nu este un concept nou, ci adună laolaltă cunoștințe și abordări deja existente. Planificarea sistemului este o structură care urmărește înțelegerea și folosirea ideilor conținute în sistem. Deasemenea este un mod de a-i convige pe ceilalți. Este mult mai mult decât o comasare de date. Trebuie să fie un proces dinamic. Este o metodă de a finaliza, nu finalul.

Utilizările planului pentru sistemul național de zone protejate.

- clarificarea obiectivelor,
- ducerea la bun sfârșit a obiectivelor,
- identificarea opțiunilor și a implicațiilor lor,
- încurajarea evaluării sistematice a opțiunilor,
- creșterea nivelului de înțelegere a problemelor,
- definirea problemelor administrative viitoare,
- prognozarea și orientarea acțiunilor viitoare,
- identificarea priorităților pentru investiție,
- coordonarea bugetului în limita veniturilor,
- responsabilitatea constructivă și durabilă,
- creerea și menținerea parteneriatelor,
- stabilirea unei linii de bază pentru evaluarea acțiunilor viitoare și a monitorizării.

Când planificarea sistemului este aplicată zonelor protejate, ea are ca scop să mărească caracteristicile care sunt în avantajul sistemului național al zonelor protejate. Aceasta trebuie făcută într-un mod care recunoaște condițiile existente în fiecare țară, născute din moștenirea istorică, socială, politică, economică și culturală a mediului.

În relație cu zonele protejate, planificarea sistemului este despre:

- definirea priorităților pentru zone protejate, care merită interesul național; definirea relațiilor între (a) diferitele unități și categorii de zone protejate și (b) zone protejate și alte categorii relevante de teren;
- privirea zonelor protejate într-un mod mai strategic;
- definirea rolurilor factorilor cheie în relație cu zonele protejate și relațiile între acești factori; aceasta poate fi un suport pentru constituirea și dezvoltarea zonelor protejate (aceasta ca un mod de finalizare, nu finalul în sine)
- identificarea lipșurilor din ocrotirea zonelor protejate (incluzând oportunitățile și nevoile pentru conectarea lor) și deficiențele în administrare și
- identificarea impacturilor curente și potențiale - impactul terenului înconjurător asupra zonelor protejate și al zonei protejate asupra terenului înconjurător.

Un plan al sistemului este declarație și un set de idei. Va fi folosit uzual în unul sau mai multe documente, și ar trebui să aibă încorporate hărți și informații suplimentare relevante. Are elemente strategice și descriptive, care caracterizează într-un mod pragmatic situația prezentă și schițează căi de acțiune pentru o stare viitoare clară. Planul ar trebui să asigure îndrumare pentru instituții, mecanisme și proceduri pentru coordonarea zonelor protejate cu alte aspecte ale folosirii terenului și dezvoltării sociale, în interesul țării respective. Trebuie identificate căi clare de coordonare între nivele centralizate și descentralizate, și între diferitele regiuni și zonele protejate individual. Ar trebui să descrie zonele protejate și cele propuse a fi protejate, condițiile lor și provocarea administrativă pe care o prezintă. S-ar putea deasemenea să fie nevoie să fie identificați conducătorii, sau să se dovedească legitimitatea, zonelor protejate ca o grijă prioritară în contextul țării respective. Ar trebui ca responsabilitățile și acțiunile de dezvoltare să fie declarate clar, constituind și administrând sistemul ținând cont și de coordonarea componentelor sale.

2.2. De ce planificarea sistemului?

În cele mai multe țări cele mai mari amenințări pentru conservare sunt înafara sistemului de zone protejate. Problemele fundamentale ale conservării sunt greu de rezolvat dacă nu se găsește o legătură între administrarea zonei protejate și factorii externi. Planurile sistemului pentru zone protejate nu pot fi focalizate doar pe zonele protejate în mod singular, ci ele se adresează întregii societăți.

Motivele pentru adoptarea planului:

- pentru a include zonele protejate în prioritățile naționale și pentru a da întâietate diferitelor aspecte de dezvoltare ale zonelor protejate,
- pentru a ușura accesul la fondurile naționale și internaționale prin definirea priorităților de investiție în zonele protejate și prin creșterea încrederii în eficiența folosirii fondurilor și resurselor,

- pentru a elimina “ad hoc” problemă după problemă, luând decizii de administrare a resurselor,
- pentru a ținti mărirea patrimoniului zonei protejate într-o manieră mai rațională și mai convingătoare decât o planificare “ad hoc”,
- pentru a înlesni integrarea în alte strategii de planificare relevante, cum ar fi acelea pentru turism national, conservarea biodiversității naționale sau de dezvoltare susținută,
- pentru a ajuta la rezolvarea conflictelor, a asista în luarea deciziilor privind optimizarea comerțului, de a clarifica rolurile și responsabilitățile diferiților acționari, de a facilita implicarea diverșilor acționari,
- pentru a asigura o mai largă perspectivă în comunicarea problemelor legate de specificul sitului, cum ar fi managementul turistic,
- pentru a întări eficient și efectiv modul în care bugetul este dezvoltat și cheltuit,
- pentru a da concurs angajamentelor decurse din întrunirile internaționale,
- pentru a ajuta ca țările să fie mai active în favoarea administrării care are ca scop conservarea, și în dezvoltarea efectivă a sistemelor de zone protejate,
- pentru a încuraja studiul unui “sistem” care încorporează zone strict protejate și zone înafara zonelor protejate,
- pentru asigurarea structurii unui sistem de zone protejate delimitând zonele administrate pentru o conservare strictă, de zonele administrate pentru conservare limitată și activitățile ecologic- sănătoase, potrivite,
- pentru a asista în construirea unui suport politic pentru zonele protejate, demn de luat în seamă,
- pentru a defini un proces de descentralizare și regionalizare mai bun, al activităților, resurselor și responsabilităților pentru zone protejate incluzând participarea ONG-urilor și a sectorului privat,
- pentru favorizarea unei colaborări neîngrădite (vezi Thorsell -1990).

Abordarea sistemului crește probabilitatea obținerii unui progres substanțial în conservare. Deasemenea promovează o abordare cu adevărat integrală pentru a lega activitatea de conservare de alte eforturi umane.

Planul sistemului nu va îndepărta prin sine însuși obstacolele în calea progresului conservării biodiversității, dezvoltarea comunităților sau administrarea zonelor protejate, dar dacă problema cheie a fost pusă corect, ar trebui să ușureze îndepărtarea lor, și ar trebui să ajute la identificarea și clarificarea priorităților. Un plan nu poate crea peste noapte un sistem efectiv de zone protejate, nici nu poate produce schimbări imediate ale factorilor care pot compromite starea de conservare sau performanțele administrative. Dar oricum este un instrument puternic și un pas esențial în atingerea scopului propus.

Câteva motive pentru care planurile sistemului național pentru zone protejate dau greș

- nu s-au formulat presupuneri și criterii raționale,
- problemele cheie nu au fost corect direcționate,
- nu s-a reușit implicarea acționarilor,
- s-au pus problemele prea detaliat,
- s-au acoperit prea multe zone și probleme,
- s-au sprijinit prea mult pe “experții externi”,
- nu s-a reușit implicarea populației locale,
- implementarea a fost slabă,
- s-a dat greș în construirea unui suport politic demn de luat în seamă,
- mediatizarea sărăcăcioasă,
- s-au ignorat constrângerile bugetare, existând ambiții prea mari,
- s-a bazat prea mult pe suportul și / sau finanțarea externă.

3. SISTEMELE DE ARII PROTEJATE

3.1 Caracteristicile sistemului

Zonele protejate sub egida Convenției despre Varietate Biologică, sunt părți cheie pentru conservarea “in situ”, dar nici o zonă protejată nu poate fi administrată în izolare. Există o legătură biologică, socială și economică între locuri diferite și componente diferite ale sistemului; mai mult decât atât, procesele de interacțiune sunt dinamice și complexe. Schimbând centrul atenției de la o zonă protejată individuală și mutându-l la relațiile dintre zone, punând întreaga rețea de zone protejate într-un context mai larg, planificarea sistemului pune la dispoziție mijloace pentru a ne asigura de totala importanță a sistemului și că efectiv, sistemul de zone protejate este mult mai mult decât o sumă a părților.

Exista cel puțin cinci caracteristici cheie ale sistemului de zone protejate:

- reprezentativitate, comprehensivitate și echilibru
- corespondență, comensurabilitate
- coerență și complementaritate,
- consistență (armonie)
- eficacitatea costurilor, eficiență și echitate.

În același timp ce aceste criterii definesc un sistem în totalitate, sunt și criterii de evaluare a contribuției (actuale și potențiale) a fiecărei zone aduse sistemului compativ cu alte zone. Echilibrul dintre criterii este inevitabil

subiectiv și depinde de circumstanțele fiecărei țări. Criteriile sunt strâns unite și nu pot fi luate în considerare în izolare una față de alta. În aplicarea acestor criterii și în selectarea componentelor sistemului ar trebui să se ia în considerare problemele de ireparabilitate și flexibilitate.

3.1.1 Reprezentativitate, comprehensivitate și echilibru

Includerea exemplurilor de calitate superioară a tuturor tipurilor de ambient din cadrul țării; să includă extinderea acelor zone protejate care asigură un esantion echilibrat a tipurilor ambientale reprezentative.

Acestea sunt aplicabile particularităților biodiversității din țară (la nivele relevante precum cel genetic și habitatul speciilor), dar ar trebui aplicate și altor trăsături cum ar fi configurația terenului și a peisajului cultural. Deoarece este puțin probabil că o zonă protejată poate fi reprezentativă pentru întreaga gamă a varietății bio-geografice în cadrul unei singure țări, reprezentativitatea, aproape întotdeauna, va cere dezvoltarea unei rețele de zone individuale protejate.

În unele părți ale lumii există sisteme de zone protejate unde se acordă o prea mare importanță faunei încântătoare sau a scenelor spectaculoase, însă nu îndeajunsă atenție ocrotirii tuturor speciilor de plante și animale caracteristice acelor zone ecologice.

De multe ori există zone protejate care nu sunt, în nici un fel, esantione ale biodiversității, dar au fost create ad hoc de dragul modei. În multe țări, se pare că este necesară supravegherea unei noi identificări a tipurilor ambientale și a biodiversității naționale, în vederea re-proiectării zonelor protejate astfel încât să mărească reprezentativitatea biodiversității și a peisajului natural și cultural adiacent.

Extinderea și protejarea celor mai mari biomuri ale lumii.

BIOMUL		ARIA PROTEJATĂ		
NUME	SUPRAFAȚĂ (km ²)	NR.	SUPRAFAȚĂ (km ²)	BIOM PROTEJAT
Păduri tropicale umede	10.513.210	1.030	922.453	8,77%
Păduri pluviotice subtropicale /temperate/ teren împădurit	3.930.979	977	404.497	10,29%
Păduri temperate de conifere / teren împădurit	15.682.817	1.492	897.375	5,72%
Păduri uscate tropicale/ teren împădurit	17.312.538	1.290	1.224.566	7,07%
Păduri temperate de foioase	11.216.659	3.905	403.298	3,60%
Păduri sempervirente sclerofile	3.757.144	1.469	164.883	4,39%
Desert/semidesert călduros	24.279.843	605	1.173.025	4,83%
Deserturi cu ierni reci	9.250.252	290	546.168	5,90%
Tundră	22.017.390	171	1.845.188	8,38%
Savană/teren înierbat tropical	4.264.832	100	316.465	7,42%
Teren înierbat temperat	8.976.591	495	88.127	0,98%
Sistem muntos mixt	10.633.145	2.766	267.130	9,10%
Sistem insular mixt	3.252.563	1.980	530.676	16,32%
Sisteme de lacuri	517.695	66	5.814	1,12%
TOTAL	145.605.658	169.636	9.489.665	6,52%

Pentru a asigura reprezentativitatea este necesar de a aduna una sau mai multe clasificări revelatoare a tipurilor. Principala cerință este ca topologia să fie potrivită scării planificării și să fie bazată pe cele mai bune date științifice existente. Ar fi de ajutor dacă topologia ar fi integrată într-o schemă stabilită intențional (vezi Udvardy 1975). Concluziile vor fi întotdeauna sensibile la clasificările folosite, astfel analizele alternative folosind scheme diferite și/sau folosind numerotare diferită a claselor din cadrul aceleiași scheme generale, ar trebui să fie testate și sintetizate. Chiar și în țările cu o inventariere detaliată a resurselor și cu capacități de cercetare substanțiale, schemele de clasificare pot fi îmbunătățite, din acest punct de vedere rămânând provizorii. Metodele computerizate ale bazelor de date ușurează cu mult evaluarea implicațiilor diferitelor clasificări; o analiză de o impecabilă acuratețe nu este de obicei posibilă prin nici o altă metodă.

Este nevoie de a fi identificate zone care ar putea fi disponibile ca exemple pentru fiecare tip ambiental. Dacă este mai ușor de a identifica numai existența (neinteresând tipul de zonă conținut), ar fi de dorit, pentru proporționalitate (vezi mai jos), de a analiza folosind o gamă de praguri potrivite -ca 1,2,5, sau 10% din extindere tipului ambiental conținut de zona propusă - sau de a defini un singur prag ca punct de plecare. În toate cazurile pragurile sunt arbitrare, sau cel mai bine definite prin alte criterii cum ar fi proporționalitatea sau exercitarea managerială. În acest caz zonele candidate au nevoie de evaluarea calităților sale ținând cont de extinderea fiecărui tip de ambient conținut și, în mod special, de condițiile și integritatea zonei. Complementaritatea (măsura în care fiecare zonă candidată duce la realizarea tuturor obiectivelor de reprezentativitate) poate fi mai importantă decât înalta varietate a speciilor.

Există o literatură tehnică extinsă asupra acestui subiect. Mackinnon (1986) rămâne o lucrare excelentă de referință, dar ar trebui citită în asociație cu noile apariții (Margules 1988; 1994, Theberge 1989, Bedward 1992, Belbin 1992, Pressey 1993, Scott 1993, Pressey și Logan 1994, Peres și Terborgh 1995, Caughley și Gunn 1996). S-ar putea să

fie nevoie de a combina evaluările rezervelor, care au ca obiective de bază conservarea ambientului reprezentativ (abordare biogeografică) cu evaluările care au ca obiective de bază conservarea speciilor și habitatelor reprezentative (abordarea speciilor cheie). Oricum, sistemul de rezerve nu trebuie proiectat pentru a fi singular reprezentativ. Ar trebui să se țină cont de necesitatea protejării zonelor de refugiu, a habitatelor speciilor rare, a habitatelor de hrănire și împerechere a speciilor migratoare și de geomorfia terenului.

3.1.2 corespondență , comensurabilitate

Integritate, suficiența extinderii și aranjamentului spațial a unităților contribuabile, împreună cu managementul efectiv, pentru a ajuta viabilitatea proceselor ambientale și/sau a speciilor, a populației și a comunităților care constituie biodiversitatea țării.

Trebuie luată în considerare o întregă gamă de probleme în selecționarea proiectelor alternative pentru sistemul național de arii protejate. Locația finală, mărimea și granițele zonelor care vor alcătui sistemul vor fi influențate de factori ca :

- cerințele habituale/zonale ale speciilor rare și a altor specii și mărimea minimă a populației viabile;
- conexiuni între unități (coridoare) pentru a permite migrarea animalelor sălbatice, sau ocazional pentru izolare în scop de a minimaliza transferul unor boli, prădători, și altele de acest fel;
- raporturi perimetru/zonă;
- conexiunile și granițele sistemului natural-bazine de apă (de suprafață și freatice), activități vulcanice, curențe oceanice, curențe eoliene sau alte sisteme geomorfice
- accesibilitatea de a prelua operațiile manageriale sau inaccesibilitatea de a împiedica activitățile cu impact potențial
- existența degradărilor sau a amenințărilor externe
- folosirea tradițională ,ocuparea și susținerea
- costul obținerii statutului de arie protejată (în cele mai multe cazuri prin cumpărarea pământului, compensații sau transferul costului, sau stabilirea costului pentru un mecanism co-managerial)

3.1.3 coerență și complementaritate

Contribuția pozitivă a fiecărui sit pentru formarea întregului

Fiecare sit trebuie să crească valoarea sistemului național de arii protejate prin calitate, la fel de mult ca și prin cantitate. Nu are nici un sens mărimea numărului de arii protejate decât dacă beneficiile aduse sunt proporționale cu costurile.

3.1.4 consistență (armonie)

Aplicarea obiectivelor manageriale, a politicii și a clasificării condițiilor comparabile în mod standard, în așa fel încât scopul fiecărei unități este clar tuturor și creșterea șanselor managementului și a folosirii care susțin obiectivele

Consistența se focalizează asupra legăturilor armonioase dintre obiective și acțiune. Unul din principalele scopuri ale clasificării managementului zonelor protejate ale IUCN este de a promova o schemă a tipurilor de arii protejate cu obiective manageriale accentuând faptul că managementul ar trebui să fie în armonie cu obiectivele propuse.

3.1.5 cost efectiv, eficiență și echitate

Echilibru între costuri și beneficii, echitate în distribuirea acestora, incluzând eficiența: un număr minim de zone și arii protejate trebuie să devină obiective ale sistemului

Stabilirea și managementul ariilor protejate sunt un fel de contract social. Acestea sunt proiectate și au ca scop realizarea anumitor beneficii pentru societate. De aceea este nevoie ca populația să fie asigurată că aceste zone reprezintă efectiv o valoare bănească și că este administrată într-un mod echitabil în ceea ce privește impactul acestora asupra comunității.

3.2 Componentele și interacțiunile sistemului

3.2.1 integrarea planurilor sistemului într-un context internațional

Eliberarea, mai mult decât este necesar, a obiectivelor Planului Național al Sistemului are ca scop creșterea efectivului biodiversității conservate *in situ* . IUCN a sugerat că succesul pe termen lung al conservării *in situ* cere ca rețeaua mondială a ariilor protejate să conțină o mostră reprezentativă a fiecărui ecosistem din lume. Pentru maximalizarea eficienței, ceea ce rețeaua mondială și face, este nevoie de o vedere globală.

De exemplu dacă o țară nu mai deține o proporție semnificativă de păduri seculare, atunci este necesar ca această lipsă să fie compensată prin alocarea unui procent mai mare de asemenea păduri în țările vecine. Deci, este important ca să existe o cooperare efectivă -în ceea ce privește planificarea sistemului național - între state.

Privind planul sistemului național într-un context internațional poate deasemenea să ajute la identificarea oportunităților de creștere a eficienței de conservare prin cooperare. Printre alte lucruri, lecțiile primite prin cercetarea bio-geografiei insulare, ne-au învățat că, câteva arii protejate mari sunt mai eficiente în conservarea biodiversității decât o sumedenie de zone mici. Ca rezultat, delimitarea ariilor protejate poate oferi oportunități de creștere a efectivului de arii protejate la un cost mai mic.

Deci, este necesar ca planul sistemului fiecărei țări să cunoască nevoile de conservare ale regiunii, în mod special ale acelor zone de uscat sau marine care sunt la granița cu statele vecine. Posibilitățile de abordare cooperantă a

inițiativelor de protejare ar trebui să fie identificate și încurajate, mai ales în trasarea granițelor ariilor protejate. Printre alte beneficii, cooperarea internațională aduce:

- eficientizarea complementarității efortului de conservare a ambelor țări
- promovarea unor relații mai bune între state
- facilitarea accesului la informație, experiență și capacități de pregătire.

Cu toate că aranjamentele neoficiale între state au avut ca rezultat colaborarea, experiența ne-a învățat că este preferabilă încheierea unui acord oficial. Aceste angajamente pot fi ușurate de existența unei scheme de cooperare internațională. Varietatea Biologică, Patrimoniul Mondial, Convenția Ramsar, Proiectul Global 2000 al WWF, UNESCO și Programul Biosferic, organizații ca WCPA a IUCN, asigură conducerea pentru cooperare internațională. Înțelegerile făcute sub egida Convenției Speciilor Migratoare și Biodiversitatea Pan-Europeană și Strategia Peisajului ne dau exemple concludente cum poate fi organizată coordonarea internațională și cum aceasta poate susține oficial nivelele regionale.

3.2.2. Planificare bio-regională

Pentru fiecare țară scopul fundamental al conservării ar trebui să fie grija față de TOT terenul și TOATE apele. Totuși, dacă acest ghid se referă la arii protejate, nu trebuie pierdută din vedere legătura cu planificarea folosirii terenului și dezvoltarea socială și economică durabilă la scară mai mare. Planificarea Bio-Regională asigură metode de efectuare a acestor legături (vezi Miller 1996). Această abordare privește deasupra granițelor stricte ale ariilor protejate, stabilind zone tampon și zone de suport în jurul acestora, creând coridoare de folosire neagresivă a terenurilor dintre ele și restaurând zonele care și-au pierdut valoarea ecologică. În felul acesta planificarea bio-regională poate ajuta la întărirea ariilor protejate și localizarea lor în strategia națională de conservare. Bineînțeles, multe din ideile promovate prin planificarea bio-regională au primit forme mai concrete în rezervele biosferei (vezi UNESCO 1996 și Batisse 1997).

Deci, un plan al sistemului național de arii protejate ar trebui să direcționeze necesitățile ariilor protejate într-un context mai larg, oferit de planificarea bio-regională.

3.2.3 Categoriile IUCN de management al ariilor protejate

Schema IUCN (capitolul 1.3 și apendix 2) asigură o gamă accesibilă de categorii de arii protejate fiecare potrivindu-se necesităților particulare și fiecare fiind capabilă să contribuie la scopurile conservării biodiversității la nivel regional, național sau internațional. Fiecare categorie oferă diferite posibilități de management ale interacțiunilor dintre ariile protejate și contextul său comunitar și ambiental rezultând producerea de beneficii pentru țară. Unitățile din cadrul sistemului național de arii protejate, care fac parte din aceeași categorie, susțin unitățile din alte categorii, fiecare având nevoie să fie planificată în conjuncție cu celelalte categorii.

Cele mai multe țări dețin un număr considerabil de arii protejate. O privire generală asupra limitelor unităților ne arată că, clasificarea managerială și statutul acestora sunt valabile la nivel global sau regional (IUCN 1992b, 1994b, McNeely 1994), dar este comun ca prețuirea acestora să fie limitată la nivel național. Sub fosta (IUCN 1978) schemă de clasificare (comparativ cu IUCN 1994), foarte probabil, un mare număr de arii protejate din multe țări au fost clasificate greșit (în sensul că acea categorie în care zona a fost inclusă nu reflecta scopul pentru care a fost propusă).

Adoptarea de IUCN a ghidului de categorii 1994 cere o privire proaspătă asupra celei mai potrivite clasificări a fiecărei unități din cadrul sistemului. Este larg recunoscut că există un scop pentru o mai mare cerere de mai multe categorii flexibile (IUCN 1994), în mod special categoria 5 și categoria 6. Un plan pentru sistemul național de arii protejate ar trebui să identifice clar legăturile între schema acelei țări și toate cele șase categorii ale clasificării IUCN.

4. SCOPUL PLANULUI SISTEMULUI.

Planificarea sistemului trebuie să fie direcționată spre relațiile interne din cadrul zonelor protejate și spre relațiile dintre zonele protejate și contextul mai larg. În timp ce problemele specifice și prioritățile depind de caracteristicile individuale ale fiecărei țări, procesele de planificare ar trebui să adreseze sistematic un număr de întrebări generale.

Pentru pregătirea planului sistemului național de zone protejate trebuie puse următoarele întrebări:

- Care este starea de dezvoltare a sistemului și a organismelor asociate? Care sunt factorii istorici, sociali, culturali, economici etc., care explică starea prezentă și care sunt implicațiile acestora într-o dezvoltare viitoare?
- Care sunt legăturile dintre zonele protejate și alte proiecte naționale, incluzând problema folosirii pământului și a biodiversității? În particular, care sunt legăturile dintre planurile naționale pentru biodiversitate, planurile naționale de mediu și planurile naționale de dezvoltare ecologică durabilă?
- Care sunt tendințele impacturilor (locale, regionale, naționale, internaționale), care au implicații în durabilitatea zonelor protejate? Exemplele includ schimbările în siguranță, folosirea terenurilor, demografie, sănătate publică sau tehnologie.

- Care sunt limitele impactului zonelor protejate asupra terenului adiacent și/sau a populației, în prezent și viitor? Adăpostesc zonele protejate, actuale sau potențiale, boli sau molime? Viețuitoarele parcului au influențe adverse asupra așezărilor umane înconjurătoare sau asupra folosirii terenului?
- Asigură zonele protejate resurse importante (hrană, combustibili) pentru locuitori? Este folosirea actuală durabilă în viitor? Există alte opțiuni pentru a preîntâmpina aceste nevoi?
- Care sunt mecanismele de menținere a legăturilor efective dintre zonele protejate și managementul pentru folosirea durabilă a terenurilor sau a terenurilor arendate? Au zonele protejate potențial pentru a asigura beneficii economice sau sociale și dacă da, la ce nivel - local, regional, național, internațional? Cum vor fi direcționate echitabil problemele? Dacă există beneficii economice sau alte beneficii importante, cum vor fi acestea împărțite echitabil între populația locală și alte sectoare?
- Funcționează actualul sistem de zone protejate ca un întreg? Este el rezonabil, reprezentativ și complet? Există suficientă conectivitate? Diferitele nivele guvernamentale și alte organisme implicate în protejarea zonelor, se susțin unele pe altele?
- Care sunt oportunitățile pentru (sau împotriva) colaborărilor neîngrădite?

Aceste întrebări și oricare alte întrebări relevante scot în evidență deteriorarea condițiilor zonelor protejate din unele regiuni. Există o degradare extensivă și serioasă din cauza unor activități ca: vânătoarea, tăierea și prelucrarea copacilor și a pășunatului intensiv. Există câteodată întreaga gamă de exploatare forestiere comerciale, minerit sau ocupație militară. În unele cazuri aceste impacturi au eliminat complet resursele pentru conservarea cărora acea zonă a fost declarată zonă protejată. Aceste stricăciuni la scară mare din zonele protejate ar trebui privite în contextul răspândirii despăduririlor, deșertificării, degradării terenurilor, epuizării viețuitoarelor sălbatice sau a altor deteriorări ale mediului care apar din ce în ce mai des asupra unor arii întinse terestre sau marine. Există deasemenea schimbări importante în regimul hidrologic al râurilor mari incluzând strămutarea habitatelor naturale importante sau distrugerea acestora. Aceste tendințe ale mediului sunt legate și de creșterea populației și a unor aspecte ale dezvoltării economice sau sunt un efect al acestora. În foarte multe țări există obstacole administrative foarte serioase cauzate de război, recesiuni, insurecții, corupție sau trafic de droguri. Ca un exemplu, la începutul anului 1995 în doar patru țări ale Americii Centrale au fost ucise la datorie 42 de persoane din personalul unor parcuri, pe care specificul muncii lor le-a adus în contact cu activități ilegale legate de droguri.

Următoarele secțiuni examinează câteva probleme particulare care au nevoie de un tratament special în planificarea sistemului.

4.1. Informații.

O bună informare poate îmbunătăți calitatea deciziilor luate. Acțiunile (incluzând decizia de a nu acționa) întotdeauna au consecințe. O bună informare îmbunătățește capacitatea de prevedere a consecințelor. Informarea este deasemenea esențială în identificarea priorităților și a testării pieții. Direcționarea problemelor de reprezentativitate sau a altor caracteristici ale sistemului, cer cel puțin un nivel de bază al informațiilor despre biodiversitate și caracteristicile geografice ale țării, la fel de mult ca și informații despre existența zonelor protejate. Informațiile biofizice au nevoie să fie completate cu date economice și sociale potrivite.

Adunarea informațiilor asupra problemelor și nevoilor de conservare ar trebui să aibă prioritate.

Informații și planuri pentru sistemul național al zonelor protejate - listă.

- se cer și informații despre sănătate, sociale, demografice, economice și despre folosirea terenurilor, nu numai informații despre resursele naturale sau ale mediului. Baza informațiilor pentru sistemul de zone protejate:
 - a) date despre resursele naturale de bază,
 - b) informații de bază despre comunitățile locale,
 - c) planuri guvernamentale viitoare pentru folosirea terenurilor,
 - d) existența unor tipare în folosirea terenului,
 - este important de a fii deschis tendințelor inerente în informare și de a clarifica părerile,
 - atunci când diverse discipline lucrează împreună informația devine mai valoroasă,
 - analizei și interpretării datelor trebuie să i se acorde la fel de multă atenție ca și colectării în sine,
 - monitorizării i-ar trebui dată o importanță mai mare și ar trebui să fie legată de evaluarea și de punerea în practică a acțiunilor de corectare,
 - informațiile relevante depind de acționari: informațiile nu vin doar din computere - cunostințele locale pot fi foarte importante,
 - tehnologia trebuie să fie aplicabilă mediului căruia îi este aplicată,
 - cunostințele sunt tot timpul în schimbare: deciziile nu pot aștepta până când sunt colectate toate datele,
 - administrarea și colectarea informațiilor ar trebui să fie legată de dezvoltarea capacităților organizatorice: cunostințele personalului local pot fi importante și nu ar trebui să fie ignorate (rapoartele acestora sunt valoroase).

4.2. Modele, concepte și definiții.

Conceptul de “parc național” aplicat multor zone protejate a creat rezistență și resentimente din partea populației locale și a liderilor politici din multe părți ale lumii.

Într-adevăr din cauza conotației exclusive asociate termenului de “parc național” acest titlu câteodată, a garantat că acea zonă NU VA DEVENI ZONĂ PROTEJATĂ. Dacă s-ar fi pus în aplicare o abordare mai flexibilă, este posibil ca unele forme folosite de protecție a zonei să fi putut fi asigurate. Aplicarea mai largă a categoriilor 5 și 6 ale IUCN, ca modele alternative pentru categoria a 2-a, are aici potențial.

O abordare uniformă nu este funcțională. Este nevoie de a avea o gamă de soluții diferite care să răspundă diferitelor condiții de mediu și diferitelor contexte culturale și sociale. În cadrul țărilor federale planurile sistemului național ar trebui să recunoască varietatea provinciilor, cu o gamă de abordări potrivite a situațiilor și priorităților provinciei: aceasta este o tendință relevantă a responsabilităților descentralizate în managementul de conservare. Chiar și în cadrul sistemului guvernamental unitar sau al țărilor relativ mici, se aplică aceleași principii în legătură cu regiuni ale statului și municipalități, care de multe ori administrează zone protejate. Este de asemenea nevoie să fie implicate comunitățile tribale sau private în sistemul de zone protejate al țării. Doar un procent limitat din terenul unei țări (în unele cazuri foarte mic), este deținut direct de guvern, deci nu ar fi potrivit ca programul pentru zone protejate să se bazeze în exclusivitate pe terenurile care aparțin guvernului.

Extinderea zonelor protejate în terenuri non-guvernamentale ar trebui să implice parteneriate cu actualii deținători ale terenurilor cu valoare în conservare; într-adevăr, inițiativa de a decreta o zonă protejată, poate veni din partea acestor organizații

non-guvernamentale. Acum, multe țări examinează moduri în care pot fi dezvoltate astfel de parteneriate.

Guvernul trebuie să aibă în continuare funcția de conducere supremă în ceea ce privește toate zonele protejate la fel de mult ca și rolul specific de administrare a unora dintre ele, este de asemenea clară existența unui suport puternic de co-administrare, iar pentru unele modele, implicarea populației rezidente din cadrul zonei protejate (Amend and Amend 1995, Kemp 1993, West and Brechin 1991; Borrini-Feyerabend 1997). Exista deja zone - nu întotdeauna recunoscute oficial ca zone protejate, dar funcționând efectiv ca zonă protejată - unde principalele responsabilități administrative au fost transferate comunităților locale, care sunt susținute prin diferite metode de către ONG-uri și guvern. Oricum, asemenea cooperări sunt dificile în absența unei proceduri adecvate de identificare și reconciliere (sau acomodare) a drepturilor prioritare și a utilizărilor tradiționale ale zonelor protejate, înainte ca acestea să fie puse la punct.

În unele țări măsurile de protecție a resurselor naturale, par câteodată inflexibile și nu promovează în mod necesar responsabilitatea comunităților locale. În timp ce aranjamentele legislative inflexibile descurajează populația locală de a se implica în programul administrativ, unele categorii de zone protejate permit obținerea în mod frecvent a recoltelor. Aceasta pare să crească interesul local pentru conservarea resurselor (reducând activitățile ilegale și dăunătoare în disturbarea habitatelor). Atunci când cea mai mare parte a beneficiilor rămân în zonă, administrarea habitatelor de către populația locală este stimulantă pentru creșterea substanțială a speciilor și ajută la preîntâmpinarea nevoilor lor sociale și economice. Oricum, asemenea strategie trebuie să țină seama ca, coeficientul de folosire să fie în consens cu conservarea pe termen lung a speciilor care prezintă interes.

Creșterea rapidă a modurilor variate de abordare a administrării zonelor protejate, implicând guvernul la orice nivel, comunitățile locale, populația indigenă, proprietarii particulari, s.a.m.d., este o tendință binevenită. Rolul planului pentru sistemul național este de a asigura o structură în cadrul căreia fiecare personaj poate identifica și-și poate aduce contribuția distinctă la efortul de conservare națională. De aceea este foarte important de a-i implica în procesul de elaborare al planului, subiect dezvoltat în ultimele capitole.

5.CERINȚELE PENTRU IMPLEMENTAREA CU SUCCES A PLANULUI SISTEMULUI

Dacă implementării nu i se acordă suficientă grijă și nu se ține cont de faptul că aceasta are la fel de mare influență asupra lucrurilor planificate ca și problemele discutate în secțiunea anterioară, este foarte puțin probabil ca planificarea sistemului să aibă succes.

Din nou, se cere exercitarea unui discernământ considerabil. Unele din întrebările care trebuie puse sunt :

Problemele implementării care trebuie puse în pregătirea planului sistemului național de arii protejate

- Cum sunt coordonate părțile componente ale sistemului național? Care este rolul diferitelor personaje și care dintre ele au anumite interese, putere, responsabilități și capacități? De pildă, aranjamentele instituționale și alte mecanisme pentru o țară federală de întindere mare vor fi radical diferite de cele ale unei țări unitare.
- Care sunt implicațiile implementării pentru structura statului (ex. sistemul de guvernare și organizarea economiei) și a realităților economice și geografice? Care este tipul instituțiilor existente?
- Care sunt implicațiile echilibrului specific dintre suveranitatea guvernului țării (a controlului planificării pentru folosirea terenului, a coordonării dintre state, regiuni și comunități locale, rezervele proprietarilor particulari) și a stimulărilor economice?
- Care sunt legăturile existente, sau potențiale dintre instituțiile pentru arii protejate din țară și internaționale?
- Cum conlucrează instituțiile de stat cu corporații, instituții comunitare și private sau alte mecanisme și care sunt implicațiile structurale de susținere a ariilor protejate?
- Care sunt necesitățile prioritare: noi mecanisme, structuri, instituții, expertize, pregătire, experiență, bani, informații, o comunicare mai bună, echipament și infrastructură?
- Care este gama de opțiuni existente pentru asigurarea implementării efective?

Managementul și planificarea ariilor protejate ar trebui să facă legătura, la nivelul sistemului cu Strategia Națională de Conservare, Strategia Națională a Biodiversității și Planul de Acțiune. Dezvoltarea planului sistemului nu trebuie să fie un proces exclusiv de sus în jos, mai degrabă ar trebui să aibă o implicare efectivă dus-întors cu guvernele provinciale și/sau locale la fel de mult ca și cu comunitățile locale și cu ONG-uri. Natura și nivelul implicării trebuie să fie potrivit contextului cultural, politic și legislativ. Planificarea ar trebui să fie legată de proiectele relevante din câmpul demonstrativ, pentru a pune la dispoziție exemple de cazuri, pentru a da sens continuității cooperării și abnegației și pentru a ne asigura că planificarea se bazează pe realitate.

Există o distincție clară între planificarea **sistemului** național și planificarea **managementului** la nivel de sit. Planul sistemului examinează țara ca un întreg; asigură coordonarea la nivel național cu alte planificări, coordonează diferitele unități ale sistemului național; asigură programul pentru ca unele unități să atingă caracteristicile dorite pentru un sistem coerent. Oricum, planul sistemului ar trebui să asigure ghiduri pentru planificarea managementului la nivel de sit. Dacă planificarea managementului pentru unități individuale ale sistemului nu ar trebui să facă parte din planul pentru sistemul național, totuși planul sistemului ar trebui să asigure un schelet solid pentru planuri manageriale. Elaborarea politicii manageriale naționale, regionale și locale, reconcilierea conflictelor locale, clarificarea obiectivelor specifice, alcătuirea de programe manageriale, efectuarea de controale zonale și soluționarea altor multe probleme importante la nivel de sit, sunt abilități necesare care pot prelua cel mai bine la nivel de sit planurile manageriale pentru unități individuale ale sistemului.

Probemele particulare care este necesar de a fi luate în considerare pentru evaluarea implicațiilor implementării în planificarea sistemului sunt discutate în secțiunile următoare.

Sistemul național și planuri de management al siturilor din arii protejate

Funcții

- Cooperarea cu agenții naționale străine
- Coordonarea cu alte sisteme de planificare/agenții naționale
- Coordonarea între arii protejate
- Elaborarea structurii pentru managementul siturilor
- Elaborarea politicii la nivel de sit
- Reconcilierea conflictelor locale
- Clarificarea obiectivelor la nivel de sit
- Alcătuirea de programe manageriale și control zonal
- Monitorizarea și evaluarea

5.1 Implicarea comunității și consfătuiri

În majoritatea ariilor protejate sau împrejurimile acestora trăiesc oameni. Stabilirea și menținerea cu succes a ariilor protejate, în cele mai multe societăți, vor depinde de cooperarea dintre comunitățile locale și managerii ariilor protejate. Chiar dacă comunitățile locale au posibilitatea de a ne asigura că ariile protejate “ vor da greș”, în cazul în care necesitățile lor nu sunt rezolvate în mod corespunzător, totuși, aceștia dețin cunoștințe care pot fi cruciale pentru managementul cu succes al ariilor protejate.

Comunitățile locale, care trăiesc în interiorul sau împrejurimile ariilor protejate, trebuie considerate un grup special în stabilirea managementului ariilor protejate. Ariile protejate nu pot fi separate de necesitățile populației locale sau de aspirațiile lor de dezvoltare economică pentru realizarea unei mai bune calități a vieții. Acest principiu este un angajament clar luat de Congresul Mondial al Parcurilor, încorporat în Planul de Acțiune de la Caracas (McNeely 1993).

Cele mai multe, dacă nu toate problemele manageriale ale ariilor protejate iau în considerare în ultimul rând nevoile sociale și economice ale populației. Problema a luat proporții exagerate prin creșterea rapidă a populației și insuficiența serviciilor și a infrastructurii. Acești factori accelerează degradarea mediului și face și mai dificilă administrarea multor arii protejate.

Populația locală are o gamă de interese în ceea ce privește ariile protejate. Ar fi de dorit ca aceste interese să coincidă mai mult cu protejarea și managementul ariilor protejate. În locurile în care comunitățile au un beneficiu direct din partea ariilor protejate este mult mai probabil ca programul de implicare a localnicilor să aibă succes.

Consfătuirile ar trebui să se extindă mai mult decât la comunitățile locale, cuprinzând toți acționarii importanți. Acționarii - turismul, companii ale rezervelor de apă și energie, mas-media - ca parte a scheletului instituțional și decizional în ceea ce privește ariile protejate, sunt potențial foarte influenți. Fără cooperarea acestora dezvoltarea efectivă a sistemului de arii protejate poate fi foarte dificilă. Un fiasco în consfătuirile cu unii acționari pot crea obstacole și pot înlătura oportunitățile de soluționare creativă și de durată a problemelor.

Populația locală și ariile protejate - principii cheie

- populația locală ar trebui să fie total implicată în luarea deciziilor în privința obiectivelor manageriale sau a politicii,
- necesitățile comunităților locale ar trebui evaluate, iar rezultatul informațiilor ar trebui să fie folosite în elaborarea managementului ariilor protejate ,
- crearea și managementul ariilor protejate ar trebui coordonate cu proviziile infrastructurii și serviciile tot atât de mult cât și cu folosirea durabilă a terenurilor rurale,

- ar trebui asigurată menținerea biodiversității agricole, a rezervelor de combustibil, a stocului animalelor de rasă, a sistemelor de forare și a gamei de management, pentru că s-ar putea ca populația locală să nu aibă opțiuni viabile de susținere a managementului ariilor protejate până când nu vor atinge un nivel de productivitate economică mai înaltă, care să le asigure necesitățile de bază,
- în selecționarea și pregătirea personalului pentru arii protejate ar trebui să se recunoască importanța implicării comunităților. Ar trebui dezvoltate abilitățile de comunicare ale acestora,
- ar trebui evaluate și analizate modelele de implicare a comunităților, care au avut succes și răspândirea largă a rezultatelor. Deasemenea ar trebui ca lucrătorii din diferitele zone economice și culturale să-și împărtășească experiența.

Dezvoltarea planului sistemului național de arii protejate ar trebui să facă posibil ca acționarii importanți (oricare ar fi interesul lor pentru sistem, pentru unități individuale, sau pentru consecințele alternativelor politice sau oricare ar fi statutul lor economic, social sau politic la nivel local, național sau internațional) să fie identificați și să fie auziți în stadii incipiente. Oricum, ar trebui ca problemelor și intereselor diferitelor grupuri de acționari să le fie acordate metode precise și consultații sau consfătuiri frecvente. Strategia consfătuirilor trebuie să fie potrivită capacităților și intereselor diferitelor grupuri, tot atât de mult cât și problemelor asociate sistemului de arii protejate.

5.2 Finanțarea

Bugetele agențiilor pentru arii protejate, în ultimele decade în multe țări au fost rapid secătuite. Dacă fondurile limitate sunt până la urmă principala constrângere în management, succesul planului pentru sistem va depinde de dezvoltare unei strategii clare de investiții și de strângere a fondurilor. Pentru țările în care problemele sunt revelatoare, s-ar putea găsi o cale de a conecta necesitățile ariilor protejate cu comunitatea internațională a donatorilor.

Prioritățile de finanțare ar trebui identificate chiar de planul sistemului însuși, care ar trebui să încurajeze prospectările pentru surse de finanțare. Ar trebui să se bazeze pe evaluări pragmatice ale resurselor care trebuie mobilizate pentru implementare.

Managerii ariilor protejate ar putea fi mai agresivi, mai combativi în ceea ce privește beneficiile investițiilor sociale și economice ale ariilor protejate și al managementului lor. Ar fi de ajutor formarea parteneriatelor, în aceste scopuri, și cu alți acționari care sunt interesați economic și social pentru conservarea biodiversității.

5.3 Angajament și suport politic

Fără un suport social, politic și financiar adecvat, sistemul de arii protejate va da greș.

Grupările care sunt ținta pentru planul sistemului național de arii protejate

- **comunitățile locale**, al căror suport este esențial în viabilitatea ariilor protejate. implicarea la care se referă acest capitol este importantă în atingerea scopurilor propuse,
- **persoanele cu putere de decizie și politicienii** la nivelele al căror suport este critic și care se vor reflecta în asistența financiară și instituțională. Este nevoie de a identifica acei oameni care vor influența luarea deciziilor și de a conlucra cu ei pentru dezvoltarea și implementarea planului pentru sistem. În construirea suportului este nevoie de a identifica clar și de a promova beneficiile ariilor protejate. De exemplu, WCPA a pregătit un document-schiță despre beneficiile economice ale ariilor protejate (CNPPA 1996) , iar versiunea finală va fi publicată în această serie de ghiduri.
- **mas-media locală și națională** , care poate ajuta la formarea opiniei publice și la avertizarea publicului.
- **surse internaționale de finanțare**
- **convenții internaționale** care pot ajuta la conectarea planificării sistemului de arii protejate de nivel național de oportunitățile internaționale cum ar fi cele garantate de Convenția Varietății Biologice sau Patrimoniul Mondial și Convenția Ramsar

Planul pentru sistem ar trebui schițat consultând grupările interesate, iar dacă este necesar publicațiile acestora să fie susținute de materiale (documente în limbaj accesibil sau video) care să garanteze suportul grupărilor în atingerea scopurilor planului.

5.4 Instituții

Instituțiile nu se referă numai la agenții naționale guvernamentale pentru arii protejate, ci includ :

- diferite nivele guvernamentale
- agenții care exercită o largă gamă de funcții în guvern și ONG-uri
- mecanismele de legătură între acestea și sectorul privat

Planurile pentru sistem trebuie să fie capabile de implementare în limitele resurselor bănești disponibile instituțiilor. Numai dacă există efectiv instituții care nu vor fi efectiv arii protejate. Oricum, fiecare țară are capacități diferite de asigurare a veniturilor pentru instituții care administrează arii protejate.

În contextul pregătirii planului sistemului național următoarele puncte necesită o deosebită atenție :

- în cele mai multe țări este necesară îmbunătățirea coordonării departamentelor guvernamentale cu agențiile parastatale și alte agenții, a coordonării în cadrul diferitelor nivele ale guvernului, cât și între guvern și sectorul ONG, în așa fel încât să se mărească efectivul instituțiilor angajate în munca din ariile protejate
- adesea este nevoie de legături peste graniță, pentru integrarea oportunităților de management al conservării din țările vecine - exemplele includ migrația ierbivorelor peste granițele naturale - și implementarea programelor de acțiune complementară; asemenea cooperări peste granițe pot cere noi mecanisme și noi instituții.
- managementul efectiv al ariilor protejate cere instituții stabile: de vreme ce ambientul instituțional trebuie să încurajeze omul potrivit în locul potrivit, este nevoie de continuitate pe termen lung, atât pentru instituții cât și pentru personal.
- conducerea efectivă puternică este crucială în ceea ce privește agențiile ariilor protejate,
- dacă este preferabil de a lucra cu instituții stabilite, ar trebui totuși recunoscut faptul că uneori există instituții disfuncționale care sunt un obstacol în calea progresului,
- este esențială focalizarea asupra mecanismelor în atingerea obiectivelor, nu doar contestarea organizațiilor sau schimbarea acestora: mai multe aranjamente instituționale complexe nu sunt în mod necesar mai bune,
- este important de a dezvolta spiritul de proprietate în cadrul diferitelor instituții pentru sistemul de arii protejate ca *un întreg*, nu doar pentru anumite zone,
- ar fi de dorit pledarea în favoarea memoriilor efectuate de instituțiile ariilor protejate, bazate pe experiență, împărtășirea experienței, prețuirea rolurilor altora, eficientizarea folosirii (dar nu depinzând de) expertizelor consultative exterioare,
- instituții ale ariilor protejate care satisfac cerințele :

Instituții ale ariilor protejate - listă

- răspunde necesităților acționarilor săi
- poate să atragă și să rețină personalul potrivit
- poate dezvolta o atitudine pozitivă și dăruirea personalului la toate nivelele
- ideal ar fi existența unei structuri descentralizate puternice, în care personalul de teren are putere de decizie cu efect în activitatea proprie,
- au un puternic sens al identității, în mod particular la nivelul personalului de teren în așa fel încât aceștia să simtă că fac parte dintr-un întreg,
- să aibă transparență și informația să curgă în cadrul și între toate nivelele instituției,
- să aibă o bază de venituri stabilă și pe termen lung (bazarea pe subvențiile guvernamentale pentru viabilitatea organizației poate fi mai puțin potrivită decât aranjamentele parastatale a căror disponibilitate de strângere și de păstrare a fondurilor este mai mare),
- să aibă un echilibru potrivit între deciziile centralizate și descentralizate,
- să aibă un sistem de monitorizare și evaluare bun.

5.5 Pregătirea personalului

Pregătirea personalului managementul ariilor protejate este prioritară. Oricum, necesitățile sunt mai mari decât focalizarea tradițională asupra aspectelor folosirii resurselor, deci se acordă mai mare importanță implicării tehnice a comunității, expertizelor de negociere și rezolvare a disputelor, și dezvoltării abilităților manageriale și a abilităților în tehnica informațiilor. Tendințele recente în această largă abordare au nevoie de suport, tot atât de mult ca și ținerea priorităților în domeniul pregătirii profesionale.

În particular în dezvoltarea țărilor este necesar construirea capacității de cercetare aplicată în cadrul universităților, în special în abordări multidisciplinare și integrative a managementului mediului. Este de dorit ca personalul muncitor al agențiilor și cel universitar să conlucreze așa încât managerii să înțeleagă mai bine capacitățile și constrângerile proceselor de cercetare, iar cercetătorii să înțeleagă mai bine prioritățile și constrângerile manageriale. Alte ghiduri ale IUCN (Harmon 1994) dau sfaturi asupra acestor probleme.

Este nevoie de a se dezvolta abilități potrivite și o structură de recompensare (în ceea ce privește implicarea abilităților comunităților locale). În cele mai multe țări este nevoie ca populația locală să-și dezvolte experiența practică astfel încât să existe un fond comun mai mare de personal bine pregătit, talentat și experimentat pentru punerea în practică a proiectelor.

În acest context rolul planului sistemului național este de a identifica domeniile în care țara are nevoie de pregătire profesională și de a dezvolta o strategie de preîntâmpinare a acestora folosind instituțiile naționale și regionale, cu asistență internațională unde este nevoie.

5.6 Parteneriate

Există o tendință mondială a trecerii în linie directă a managementului resurselor naturale de la guvernul central spre guverne provinciale și locale, spre grupări comunitare și populații indigene, ONG-uri sau spre sectorul particular individual. Aceste tendințe cer dezvoltarea parteneriatelor care au beneficii mutuale dacă se dorește succesul ariilor protejate.

În considerarea rolului parteneriatelor în cadrul planului sistemului național, ar trebui notate următoarele puncte :

- Partenerii pot fi găsiți în locuri neașteptate (comunități locale, în sectorul privat, în cadrul armatei). Este necesar de a deschide dialogul și de a căuta beneficii mutuale. Parteneriatele vor avea succes numai dacă :
 - există un fond mutual
 - există beneficii mutuale
 - partenerii au ceva de oferit
- Parteneriatele vor extinde proprietatea și îndatoririle, prin urmare va crește susținerea și efectivul implementării. Parteneriatele trebuie să conducă la ceva, acestea nu sunt scopuri în sine. Stabilirea realizărilor reale pe care le poate aduce un parteneriat.
- Parteneriatele vor deveni tot mai revelatoare în ceea ce privește ariile protejete tot așa cum structurile manageriale alternative devin tot mai comune.

ONG - urile pot fi adesea un partener valoros alături de - sau tampon - comunități și guvern. De asemenea acestea pot ajuta la aflarea și mobilizarea resurselor materiale, având o capacitate unică de a fi mediator între grupuri care altfel nu ar putea lucra împreună. Implicarea ONG-urilor ar trebui , pe cât e posibil, să fie văzută ca o punte de legătură între dezvoltarea capacității de conducere a propriilor sale afaceri a comunităților locale și mai marea interacțiune a guvernului și a agențiilor donatoare.

6. SCHIȚA UNUI MODEL PENTRU PLANUL SISTEMULUI

Un plan al sistemului ar trebui să fie potrivit contextului său. Nu există cea mai bună structură, cel mai bun proces sau scop. Ar trebui să fie produsul mediului, al dezvoltării statului și al capacității instituțiilor țării din perioada în care sistemul a fost pregătit. Planurile trebuie schimbate cu timpul. Urmărește cea formă a planului care este potrivită progresului la care țara respectivă a ajuns la acea dată în ceea ce privește sistemul de arii protejate.

Elemente cruciale care ar trebui incluse în oricare plan al sistemului național de arii protejate:

- declarații clare ale obiectivelor, categoriilor, definițiilor și a direcțiilor viitoare pentru ariile protejate ale țării
- evaluări ale stării de conservare, condițiile și viabilitatea managementului în cadrul diferitelor unități
- reverificarea mostrelor de biodiversitate și alte patrimonii naturale și culturale asociate ale țării din cadrul sistemului
- proceduri de selectare și proiectare ale ariilor protejate adiționale, astfel încât sistemul să aibă caracteristici mai bune ca un întreg
- indentificarea modurilor în care preluarea activităților la nivel regional și local interacționează cu îndeplinirea obiectivelor naționale și regionale ale sistemului de arii protejate
- un fundament clar pentru integrarea și coordonarea ariilor protejate cu alte aspecte ale planificării naționale (cu strategia națională a biodiversității, și așa mai departe, dar și cu folosirea terenurilor sau planificări economice și sociale)
- evaluarea scheletului instituțional pentru arii protejate (relații, legături și responsabilități) și indentificarea priorităților pentru capacitatea de construire
- priorități pentru dezvoltarea pe mai departe a sistemului de arii protejate
- proceduri pentru deciderea categoriei manageriale celei mai potrivite pentru fiecare unitate existentă sau propusă, pentru folosirea adecvată a întregii game de categorii manageriale și de a promova indentificarea modurilor de susținere reciprocă a fiecărei unități a sistemului.
- indentificarea necesităților de investiții și a priorităților pentru arii protejate
- indentificarea necesității de dezvoltare a resurselor umane și a pregătirii profesionale pentru managementul ariilor protejate
- ghiduri pentru pregătirea și implementarea politicii manageriale și a planurilor manageriale la nivel de site

7. SCHIȚA PENTRU PROCESUL DE DEZVOLTARE A PLANULUI SISTEMULUI

Dacă e să fie efectiv, planul final al fiecărei țări, trebuie să reflecte prioritățile și necesitățile fundamentale și trebuie să fie însușit de cei care îl vor implementa. De aceea adoptarea planului ar trebui să fie principala îndatorire a oamenilor responsabili în probleme de arii protejate, cu toate că e nevoie ca mulți alți acționari să contribuie la inițierea, dezvoltarea și implementarea acestuia. Va fi mult mai eficace dacă se vor dezvolta parteneriate constructive între oameni, ONG-urile interesate și alți mandatar sau acționari, în concordanță cu structura guvernamentală a țării respective, la nivel districtual, provincial și național. Este dorită participarea la dezvoltarea planului a populației care locuiește în parc sau în împrejurimile acestuia (sau are alte legături tradiționale sau economice cu acesta). Dacă va fi nevoie lăsați suficient timp procesului de a atinge stadiul în care setul de programe va fi identificat ca “planul sistemului”. Problemele care ar trebui luate în considerare la derularea programului potrivit necesităților și realităților locale include :

- nu există un proces “bun” care să fie potrivit tuturor cazurilor
- se cere angajarea de personal la toate nivelele ariilor protejate, incluzând personal de teren

- procesul ar trebui să dezvolte capacități locale
- este nevoie de grijă în ceea ce privește consultanța externă, deoarece cele mai multe din învățămintele și memoriile instituțiilor se pierd odată cu acestea.

Se sugerează că primul stagiu al planului în cele mai multe țări, va fi constituirea programului de lucru a diferitelor îndatoriri care vor fi preluate (vezi cap.4 și cap.5)

Sugestii pentru programul de lucru în cadrul unui sistem național de arii protejate

- schițarea declarației la nivel național pentru un sistem rațional de arii protejate
- declararea obiectivelor și a indicatorilor de performanță la nivel național a sistemului de arii protejate
- schițarea unui protocol de înțelegere pentru abordarea participanților comunitari în planificarea și managementul ariilor protejate
- evaluarea în termeni largi a condițiilor curente a fiecărei unități existente în sistemul național de arii protejate
- evaluarea distribuției zonelor cu tipuri de biodiversitate și ambient din țară; evaluarea extinderii acoperirii actuale a sistemului; luarea în considerare a implicațiilor proiectării planului optim al rezervelor
- revizuirea mecanismelor informaționale legale avute la dispoziție pentru recunoașterea ariilor protejate și asigurarea managementului acestora, pentru asigurarea tuturor avantajelor decurte din flexibilitatea și inovațiile noilor categorii manageriale ale IUCN; în unele cazuri pot fi incluse noi denumiri pentru diferite tipuri de arii protejate și/sau tipuri de structuri manageriale folosite pentru anumite arii protejate
- evaluarea mijloacelor celor mai potrivite pentru conservarea exemplarelor reprezentative de biodiversitate și a patrimoniului natural cheie protejat împreună cu rezervele patrimoniului cultural asociat, incluzând aria protejată dacă aceasta deține cel mai potrivit mecanism
- revizuirea sistematică a celei mai potrivite categorii manageriale pentru arii protejate existente sau în devenire; acest proces cere considerație din partea comunităților locale afectate și găsește potrivit consultarea a guvernului local, provincial sau de stat.

În cele mai multe țări este nevoie de un mecanism de îmbunătățire a coordonării între liniile departamentale, parastatale și agenții, între diferitele nivele ale guvernului și diferitele sectoare. Detașamentul muncitor ar trebui să fie format pentru a examina modalități de unire a oamenilor, cum ar fi :

- dezvoltare unei mai bune comunicări între majoritatea grupărilor guvernamentale (în țările federale incluzând nivelele provinciale la fel de mult ca și cele locale și naționale) care sunt implicate în arii protejate și probleme adiacente;
- stabilirea de seminarii în teren sau ateliere în care oamenii din diferite domenii de activitate din toată țara pot vedea cu ochii lor modelele care funcționează și să înțeleagă factorii din spatele exemplarelor de succes și a celor de insucces
- să asigure un forum (ex. buletine, etc) pentru un schimb normal de idei între diferitele agenții, nivelele guvernamentale și sectoare

Unele din aceste activități pot fi cel mai bine mânuite de guvernul central. Alte îndatoriri pot fi mai degrabă mânuite de alte subcomitete sau grupuri de muncitori. Ar putea fi nevoie de noi abordări pentru a lega guvernul și sectoarele ONG.

8. IMPLEMENTAREA

Planurile sunt atât de bune ca și acțiunile spre care acestea conduc. Prea multe planuri au un conținut mare, dar sunt prea puțin puse în practică. Dacă planurile pentru sistemul național de arii protejate doresc să evite acest destin, atunci sunt necesare următoarele:

- în pregătirea planului, trebuie făcută o estimare realistă a rezultatelor la care se poate ajunge cu resursele existente și disponibile, astfel încât recomandările să fie recunoscute ca făcând parte “din lumea reală” (a se evita planuri văzute “în roz”)
- planul în sine ar trebui să identifice implicațiile resurselor pentru scopurile sale și cum trebuie acționat pentru asigurarea acestora (ex. fonduri care trebuie cerute de la donatorii internaționali)
- planul ar trebui să fie pregătit printr-un proces care implică construirea suportului necesar din partea guvernului, a comunităților locale și a altor acționari (prin mese rotunde, proces agreat de guvern)
- planul ar trebui să identifice clar cine și ce face și să încurajeze instituțiile pentru ca implementarea să devină mai susținută și să îmbunătățească perspectivele acestora
- ar trebui să existe legături directe între planul sistemului văzut ca unealtă națională și acțiunile locale cerute pentru ca sistemul să aibă efect (legături clare între planul sistemului și planuri manageriale ale siturilor de bază)
- planul în sine trebuie prezentat clar, atractiv și ușor de citit : s-ar putea să fie necesară anexarea de materiale de susținere (sumare pentru diferite tipuri de auditoriu, video) și o strategie promoțională (printr-o serie de meeting-uri publice locale)
- ar trebui să fie făcute aranjamente de monitorizare și evaluare, astfel încât prioritățile să fie ajustate în lumina experienței.

9. MONITORIZARE ȘI EVALUARE

Diferențele dintre teorie și realitate, dintre intenții și performanțe manageriale, dintre date și cunoștințe au fost subliniate în câteva puncte în acest ghid. Planul sistemului național trebuie să facă cu discernământ aranjamentele de monitorizare și evaluare cerute astfel încât să fie asigurată o potrivire cât mai apropiată între plan și realitate, în mod particular aceste aranjamente ar trebui :

- să stabilească efectele planului (preluarea recomandărilor)
- să stabilească, pe cât este posibil, efectele asupra scopurilor pentru fiecare arie protejată stabilită (asupra tendințelor vieții sălbatice)
- în lumina celor de mai sus, să identifice orice remediu cerut, sau oricare ajustare la planul în sine
- dacă este necesar, să declanșeze revizuirea planului în sine.

Aranjamentele de monitorizare care sunt cerute, va fi nevoie să includă și pe cele de nivel de arie protejată individuală, astfel ca să ușureze adunarea și evaluarea datelor care vor permite evaluarea performanțelor sistemului ca un întreg. În acest mod planul va dezvolta capacitatea - prea des omisă în trecut - de a demonstra că ariile protejate și-au atins scopurile propuse.

Încorporarea efectivului de mecanisme pentru promovarea și coordonarea cercetării, monitorizarea și evaluarea sunt importante în :

- construirea și menținerea suportului pentru arii protejate
- plănuierea și refinisarea practicilor și strategiilor manageriale
- identificarea și/sau reformarea instituțiilor pentru întărirea performanțelor manageriale
- efectuarea trocului între aranjamentele optime pentru ariile protejate și necesitățile sau interesele acționarilor care pot avea revendicări în aceeași zonă
- alegerea strategiei de dispunere sau de management a rețelei de arii protejate.

După cum am menționat anterior, cercetarea și monitorizarea în arii protejate sunt subiecte separate ale ghidului IUCN (Harmon 1994).

ANEXA 1

CONVENTIA VARIETĂȚII BIOLOGICE, articolul 8, conservarea “*in situ*”

Notă :ghidul convenției cu adnotări complete este editat de Glowka et al., 1994.

Coventia a fost deschisă pentru semnarea, în 1992, a Conferinței Națiunilor Unite asupra Mediului și Dezvoltare din Rio de Janeiro (cunoscută și sub numele de Piscul Pământului (Earth Summit). Conventia a intrat în vigoare în decembrie 1993.

“Articolul 8. Conservarea *in situ* - Fiecare Parte Contractantă, pe cât este posibil și potrivit, va :

- a) Stabili un sistem de arii protejate sau zone în care este nevoie de măsuri speciale pentru conservarea varietății biologice;
- b) Dezvolta, acolo unde este necesar, ghiduri pentru selectarea, stabilirea și managementul ariilor protejate în care este nevoie de măsuri speciale pentru conservarea varietății biologice;
- c) Regulariza sau administra resursele biologice importante pentru conservarea varietății biologice, în interiorul sau exteriorul ariilor protejate, având în vedere asigurarea conservării și a folosirii durabile ;
- d) Promova protecția ecosistemelor, a habitatelor naturale și va menține viabilitatea speciilor în împrejurimile naturale;
- e) Promova sănătatea mediului și dezvoltarea sustinută a zonelor adiacente ariilor protejate, având în vedere protecția acestora pe mai departe;
- f) Reabilita și restaure ecosistemele degradate și va promova refacerea speciilor amenintate, *inter alia*, prin dezvoltarea și implementarea planurilor sau alte strategii manageriale;
- g) Stabili sau va menține mijloace pentru regularizarea, managementul sau controlul riscurilor asociate cu punerea în libertate a organismelor vii care sunt rezultatul biotehnologiei și care par să aibă reacții adverse asupra mediului, ceea ce poate afecta conservarea și folosirea durabilă a varietății biologice, ținând cont și de riscurile pentru sănătatea umană;
- h) Preveni infiltrarea (va controla sau va eradica) acelor specii străine care prezintă o amenintare pentru ecosistem, habitate sau specii;
- i) Încearca să asigure condițiile necesare compatibilității între folosirea actuală și conservarea varietății biologice și folosirea durabilă a componentelor sale;
- j) Expune pentru dezbateri în legislația sa națională respectul, păstrarea și menținerea cunoștințelor, inovațiilor și practicilor indigenilor și ale comunităților locale, încorporând stilul de viață tradițional relevant în conservarea și folosirea durabilă a varietății biologice și promovând, cu aprobarea și implicarea detinătorilor de asemenea cunoștințe, largă aplicare a inovațiilor și practicilor și încurajând împărtășirea echitabilă a beneficiilor datorate utilizării acestor cunoștințe, inovații și practici ;
- k) Dezvolta sau menține legislația și/sau alte regulamente provizorii necesare pentru protejarea speciilor și animalelor amenintate;

- l) Regulariza sau administra, acolo unde au fost determinate reactii adverse semnificative asupra varietății biologice conform art. 7, proceele si categoriile relevatoare ale activității;
- m) Coopera în asigurarea suportului financiar si alt suport pentru conservarea *in situ* (subparagrafele schitate de la (a) la (l)), în mod particular pentru dezvoltarea țărilor.

ANEXA 2

CATEGORII DE ZONE PROTEJATE SI OBIECTIVE MANAGERIALE

Categoriile actuale ale *IUCN WCPA* sunt următoarele:

1. Protecție strictă
 - a. Rezervatia naturala stricta
 - b. Zonă salbatică
2. Conservarea ecosistemului si recreere (parc national)
3. Conservarea aspectelor naturale (monumente ale naturii)
4. Conservarea prin management activ (habitat/zona pentru managementul speciilor)
5. Conservarea peisajelor si a peisajelor marine si recreere (peisaj conservat/ peisaj marin conservat)
6. Folosirea durabilă a ecosistemelor naturale (resurse manageriale ale zonelor protejate)

In urmatorul tabel sunt asociate urmatoarele obiective de management pentru fiecare categorie.

Obiective manageriale	1a	1b	2	3	4	5	6
Cercetare stiintifica	1	3	2	2	2	2	3
Protectia zonelor salbatice	2	1	2	3	3	/	2
Conservarea speciilor si varietatii genetice	1	2	1	1	1	2	1
Mentinerea serviciilor de mediu	2	1	1	/	1	2	1
Protectia specificului natural/particularitati culturale	/	/	2	1	3	1	3
Turism si recreere	/	2	1	1	3	1	3
Educatie	/	/	2	2	2	2	3
Folosirea durabilă a resurselor ecosistemelor	/	3	3	/	3	2	1
Mentinerea culturii/trasaturi traditionale	/	/	/	/	/	1	2

Cheie: 1 - obiectiv principal
 2 - obiectiv secundar
 3 - obiectiv potential aplicabil
 / - nu se aplica

Definițiile, obiectivele si criteriile de selectare ale categoriilor si subcategoriilor sunt:

Categoria 1.

Rezervatii naturale stricte - zone salbatice: zone protejate administrate in principal pentru stiinta sau pentru protectia ariilor virgine.

Categoria 1a.

Rezervatie naturală strictă: zona protejata administrata mai ales pentru stiinta.

Def. Zona terestra si/sau marina care detine ecosisteme reprezentative sau remarcabile, caracteristici geologice sau caracteristici fiziologice sau/si specii, disponibile in primul rand pentru cercetare stiintifica si/sau monitorizarea mediului.

Obiective manageriale:

- conservarea habitatelor, ecosistemelor si speciilor, pe cat posibil fara a fi deranjate.
- mentinerea resurselor genetice in evolutie dinamica.
- mentinerea proceselor ecologice normale.
- protejarea structurii peisajului sau a stancilor dezgolite

- asigurarea mostrelor de mediu natural pentru studii stiintifice, monitorizarea mediului si educatia, incluzand zonele de delimitare ale arealelor in care accesul nu este permis.
- minimalizarea impactului uman prin planificarea cu grija a activitatilor de cercetare sau a altor activitati aprobate.
- limitarea accesului public

Ghid de selectare.

- zonele trebuie sa fie suficient de mari pentru a asigura integritatea ecosistemelor si pentru a indeplini obiectivele manageriale ale fiecărei zone protejate.
- zonele trebuie sa fie libere de interventia umana si capabile sa ramana asa.
- conservarea biodiversitatii zonelor trebuie indeplinita prin protectie si nu prin manipularea activa a habitatelor.

Categoria 1b.

Zone salbatice: zone protejate administrate in principal pentru protejarea ariilor virgine.

Def. *Zone intinse terestre sau marine, nemodificate sau foarte putin modificate, ramase la caracteristicile naturale fara habitate permanente sau semnificative, care sunt protejate si administrate in asa fel incat conditiile naturale sa ramana neschimbate.*

Obiective manageriale.

- asigurarea că generatiile viitoare vor avea sansa de a intelege si a se bucura de zonele care nu au fost deranjate de interventia omului de-a lungul timpului.
- mentinerea insusirilor naturale esentiale si calitatii mediului pe termen lung.
- asigurarea accesului public in asa fel incit aceasta sa fie spre binele fizic si spiritual al vizitatorului, dar insusirile zonei salbatice sa ramina intacte pentru generatiile viitoare.
- asigurarea densitatii scazute a comunitatilor umane indigene, in echilibru cu resursele naturale astfel incit stilul lor de viata sa ramina neschimbat.

Ghid de selectie

- zonele ar trebui sa detina calitati naturale superioare, sa fie guvernate primordial de fortele naturii, fara interventie umana, si sa-si mentina insusirile de baza.
- zonele ar trebui sa contina valori ecologice, geologice, geografice, semnificative sau alte insusiri cu valoare stiintifica, educationala si istorica.
- zonele ar trebui sa ofere oportunitati remarcabile pentru solitudine, odata ajuns in zona, prin simplitate, liniste, nepoluare si lipsa mijloacelor de transport sacaitoare (ex: nemotorizate).
- zonele ar trebui sa aiba o marime suficienta pentru a face practica atat conservarea cat si folosirea ei in scopul propus.

Categoria 2.

Parc national: zone protejate administrate in principal pentru protejarea ecosistemelor si turism.

Def. *Zona naturala terestra si/sau marina desemnata pentru:*

- a proteja integritatea ecologica a unui sau mai multor ecosisteme, pentru generatiile prezente si viitoare,*
- excluderea exploatărilor sau altor activități ostile scopului pentru care zona a fost desemnată,*
- a asigura o baza pentru spiritualitate, stiinta, educatie, recreere si oportunitati de vizitare, care trebuie sa fie compatibile cu mediul si cultura existenta.*

Obiective manageriale.

- protejarea zonelor naturale si conventionale de importanta nationala si internationala pentru scopuri spirituale, stiintifice, educationale, recreationale sau turistice.
- perpetuarea, cat de natural posibil, a mostrelor reprezentative de regiuni geografice, comunitati biotice, rezerve genetice si specii, pentru asigurarea stabilitatii si varietatii ecologice.
- de a face posibilă folosirea zonei de către vizitatori în scopuri inspirative, educationale, culturale si recreationale, astfel încât specificul natural al zonei să fie mentinut.
- eliminarea si prevenirea pe mai departe a exploatărilor sau a activităților ostile scopului propus.
- mentinerea respectului pentru ecologie, geomorfologie, caracteristicilor sacre sau estetice, care au fost desemnate ca ocrotite.
- luarea în considerare a nevoilor populatiei indigene, incluzand resurse de subzistenta in asa fel incat acestea sa nu afecteze sau sa contravina obiectivelor manageriale.

Ghid de selectare.

- zonele ar trebui sa contina o mostra reprezentativa a unei regiuni naturale majore, aspecte sau cadre, unde speciile de plante si animale, habitatele si siturile geomorfologice au o importanta spirituala, stiintifica, educationala, recreativa si turistica speciala.
- zonele ar trebui sa fie destul de intinse pentru a contine unul sau mai multe ecosisteme intregi, nealterate de interventia umana.

Categoria 3.

Monumente ale naturii: zone protejate în principal pentru conservarea aspectului natural specific.

Def. Zonă conținând unul sau mai multe aspecte naturale sau natural/culturale specifice, care au o valoare unică sau remarcabilă din cauza rarității, sau a calității estetice sau au importanță culturală.

Obiective manageriale.

- de a proteja sau de a conserva continuitatea aspectelor remarcabile naturale specifice, având în vedere importanța lor naturală, unicitatea sau reprezentativitatea și/sau unele conotații spirituale.
- de a extinde constant obiectivele precedente, de a asigura oportunități de cercetare, educare, interpretare și conștientizare a populației.
- de a elimina și a preveni pe mai departe exploatarea și activitățile ostile scopurilor propuse.
- de a asigura oricărei populații rezidente beneficii care sunt compatibile cu celelalte obiective manageriale.

Ghid de selectare.

- zona ar trebui să conțină una sau mai multe caracteristici de mare importanță (caracteristici naturale incluzând cascade spectaculoase, pesteri, cratere, paturi fosile, dune de nisip și caracteristici marine asociate cu fauna și flora unică sau reprezentativă; caracteristici culturale asociate, care ar putea să includă pesteri locuite, fortificații pe stânci, situri arheologice sau situri naturale cu mosteniri importante pentru populațiile indigene).
- zona ar trebui să fie destul de întinsă pentru a proteja integritatea caracteristicilor sale și a zonei inconjurătoare.

Categoria 4.

Habitat/zone pentru managementul speciilor: zona protejată administrată în principal pentru conservare prin intervenție managerială.

Def. Zonă terestră și/sau marină administrată cu scopul de a interveni activ, astfel încât să fie asigurată menținerea habitatelor și/sau să preîntâmpine cerințele fiecărei specii.

Obiective manageriale.

- de a asigura și de a menține condițiile necesare habitatelor, de a proteja speciile importante, grupuri de specii, comunități biotice sau caracteristici fizice ale mediului, care cer manipulare umană pentru a fi optimizate.
- de a facilita cercetarea științifică și monitorizarea ca activitate primară asociată cu managementul durabil al resurselor.
- de a dezvolta zone limitate pentru a educa și a conștientiza populația în legătură cu caracteristicile habitatelor și cu munca în managementul vieții sălbatice.
- de a elimina și a preveni pe mai departe exploatarea și uzul ostil scopurilor propuse.
- de a asigura oricărei populații rezidente beneficii care sunt compatibile cu celelalte obiective manageriale.

Ghid de selectare.

- zona ar trebui să joace un rol important în protecția naturii și în supraviețuirea speciilor (incluzând, zone de cuibarit și împerechere, terenuri umede, recifuri de corali, estuare, pământuri înierbate, păduri, zone de depunere a icrelor, locurile de hrănire)
- zona ar trebui să fie una în care protejarea habitatelor este esențială pentru bunăstarea florei de importanță națională sau locală, sau faunei migratoare.
- conservarea acestor habitate și specii ar trebui să depindă de intervenția activă a autorității administrative, dacă este necesar chiar prin manipularea habitatelor.
- mărimea zonei ar trebui să depindă de cerințele habituale ale speciilor, putând fi o zonă mică sau una foarte mare.

Categoria 5.

Protejarea peisajului terestru/marin: zone protejate administrate în special pentru conservarea peisajului terestru/marin și recreere.

Def. Zona terestră, cu coasta și zona marină asociată, în care interacțiunea dintre om și natură de-a lungul timpului a produs o zonă cu caracteristici distinctive, valori estetice și/sau culturale semnificative, adesea de o mare varietate biologică. Protejarea integrității acestei interacțiuni tradiționale este vitală pentru menținerea și evoluția acestei zone.

Obiective manageriale.

- de a menține interacțiunea armonioasă dintre natură și cultură prin protecția peisajului terestru/marin, și continuarea folosirii tradiționale a terenului, menținerea practicilor de construcție și a manifestărilor social culturale.
- de a susține stilul de viață și activitățile economice care sunt în armonie cu natura; și de a conserva structura socială și culturală a comunităților implicate.
- de a menține varietatea peisajelor și habitatelor, a ecosistemelor și speciilor asociate.

- de a elimina, dacă este necesar și de preveni pe mai departe, folosirea neadecvată a terenului și alte activități nepotrivite ca anvergura și/sau caracter.
- de a asigura oportunități pentru distracția publicului prin recreere și turism în mod corespunzător ca tip și anvergura, potrivite caracteristicilor esențiale ale zonei.
- de a încuraja activitățile științifice și educationale, care pot contribui pe termen lung la bunăstarea populației rezidente și la dezvoltarea contribuției publice la protejarea mediului în astfel de zone.
- de a aduce beneficii și de a contribui la bunăstarea comunităților locale prin aprovizionarea cu produse naturale (păduri, produse piscicole) și servicii (apă curată sau venituri derivate din diferite forme adecvate de turism).

Ghid de selectare.

- zona ar trebui să dețină peisaj terestru/marin, zone de coastă și insulare de o înaltă calitate, cu habitate variate asociate, floră și faună în tandem cu tipare tradiționale de folosire a terenului sau structuri sociale unice, care pun în evidență obiceiuri locale, așezări umane, credințe și moduri tainice de viață.
- zonele ar trebui să asigure oportunități pentru distracție publică prin recreere și turism, în concordanță cu modul de viață și activitățile economice.

Categoria 6.

Resurse manageriale ale zonelor protejate: zone protejate administrate în principal pentru folosirea durabilă a ecosistemelor naturale.

Def. Zonă conținând cu predilecție sisteme naturale nemodificate, administrate pentru a asigura pe termen lung protecția și menținerea varietății biologice, asigurând în același timp un flux de produse naturale și servicii care să preîntâmpine nevoile comunității. Deasemenea zona trebuie să se potrivească tuturor definițiilor zonelor protejate.

Obiective manageriale.

- de a proteja și a menține pe termen lung varietatea biologică și alte valori naturale ale zonei.
- de a promova practici administrative sănătoase în scopul unei producții durabile.
- de a proteja resursele naturale de baza, de scopuri care ar putea fi detrimentale zonei și varietății ei biologice.
- de a contribui la dezvoltarea regională și națională.

Ghid de selectare.

- cel puțin 2/3 din zonă ar trebui să fie, și să fie planificat să rămână, la condiția naturală, cu toate că este posibil să conțină arii limitate cu ecosisteme modificate; marile plantații comerciale nu sunt incluse.
- zonele ar trebui să fie destul de întinse încât să poată asimila o utilizare durabilă a resurselor fără a fi în detrimentul valorilor naturale pe termen lung.
- trebuie să fie numită o autoritate administrativă

ANEXA 3 EXEMPLE DE CAZURI

3.1 Canada

Sistemul național de parcuri al Canadei, la nivel federal, cuprinde 36 de parcuri naționale și parcuri - rezervații, însumând aproximativ 200.000 kilometri pătrați sau numai peste 2% din întinderea țării. Deasemenea există un număr substanțial de zone adiționale în parcurile provinciale și alte categorii de rezervații, așa cum arată tabelul următor. Sistemul federal național de parcuri încă este considerat departe de forma completă și se depun eforturi pentru extinderea sa.

Efectivul tuturor ariilor protejate din Canada (la nivel provincial/teritorial cât și federal); date de la IUCN 1994b; a se nota că, clasificarea se bazează mai degrabă pe IUCN 1978 decât pe IUCN 1994, cu toate că aceasta, probabil, aici nu va conta foarte mult)

Categoria	Număr	Suprafață (km²)	% din zona națională
I	100	14.811	0,2
II	251	329.404	3,3
III	2	27	-
IV	276	386.766	3,9
V	111	94.446	1
total	640	825.45	8,3

Denumirea de “ parc național” este folosită numai la nivel federal, iar planificarea pentru stabilirea unui nou parc național este executată la nivel național. Un plan al sistemului național de parcuri a fost format la începutul anilor 1970 - un plan care a rămas aproape neschimbat până azi (Canada, Mediul Canadei 1991). Planul sistemului se bazează pe principiile fundamentale ale protejării exemplarelor reprezentative și valoroase din fiecare peisaj Canadian. Planul sistemului împarte Canada în 39 de regiuni distincte de parcuri naturale naționale, bazate pe geografia fizică și vegetație, în așa fel încât prin reprezentarea fiecărei regiuni în sistemul de parcuri naționale va fi protejată o secțiune de-a lungul țării.

Spre deosebire de multe alte planuri, acesta nu a fost pus în raft , ci a fost punctul de referință folosit regulat în ghidarea efortului de stabilire a parcurilor naționale federale în ultimile două decade. Cel puțin unul din motive este că acest plan este ușor de citit și înțeles de public și politicieni, și pentru că a funcționat bine prin concentrarea atenției asupra siturilor care într-adevăr sunt de importanță națională, ajutând în acest mod la apărarea propunerilor grupurilor interesate.

Planul sistemului național de parcuri, ultima dată publicat în 1991 (Canada, Mediul Canadei 1991), a fost curent updatat, cuprinzând fotografiile a fiecărei din cele 39 regiuni de parcuri naturale naționale. Aceste hărți și fotografiile sunt întregite prin text. Deasemenea planul schițează cei cinci pași urmăți în procesul de stabilire a noului parc național, după care procedează la revizuirea stării de reprezentare și la studierea planificării pentru fiecare din cele 39 regiuni naturale. Documentul este editat în patru culori și conține 110 pagini. Descrierea regiunilor mărește volumul acestei lucrări. Raționalizarea planificării este schitată în introducere (Canada, Mediul Canadei 1991, pp 1-9) și conține următoarea structură:

- Patrimoniul natural al Canadei
- Parcurile noastre naționale
- A început la Banff. . .
- Un plan al sistemului de parcuri naționale
- Cum vor lua ființă noile parcuri naționale ?
 - indentificând zonele naturale reprezentative
 - selectionând zonele de parcuri potențiale
 - evaluând posibilitatea de realizare a parcului
 - negociind o nouă înțelegere pentru parcuri
 - stabilind un nou parc național prin legislație
- Un nou parc național și Populația arborigenă
- Completarea sistemului

Pentru fiecare din regiunile naturale naționale de parcuri există o descriere a terenului, a vegetației, a vieții sălbatice și a stării parcului național, a progresului în indentificarea și implementarea planului sistemului pentru acea regiune. Starea completă a efortului de planificare a sistemului național de parcuri este cuprins într-o hartă ușor de înțeles și cu care este ușor de lucrat.

Se recunoaște în plan că indentificarea, selecționarea și stabilirea unui nou sistem național de parcuri poate fi un proces complex și de lungă durată. Partea inițială a procesului se sprijină pe știință pentru indentificarea zonelor care au o bună reprezentare a vieții sălbatice, vegetației, geologiei și a formelor terenului care caracterizează regiunea naturală. Ultimul pas în derularea procesului cere luarea în considerare a factorilor care prezintă dificultate în măsurarea obiectivă , cum ar fi competitivitatea folosirii terenului și a resurselor, cât și a impactului asupra vieții economice și sociale ale comunităților afectate.

La ora actuală, 22 din cele 39 regiuni naturale de parcuri naționale ale Canadei au cel puțin un parc și terenuri propuse ca parc național anulate și retrase din competiția activităților extractive, în alte patru regiuni suspendând finalizarea studiilor de stabilire a parcurilor și a negocierilor.

Deasemenea a fost pregătit un plan al sistemului separat pentru alte sectoare și/sau alte agenții și nivele ale guvernului din Canada, punându-se la punct direcțiile viitoare pentru completarea sistemului de arii protejate, cum ar fi parcurile provinciale (Canada. Provincia Columbiei Britanice 1993) și zonele naționale marine conservate (Canada, Departamentul Patrimoniului Canadian 1995).

Avantajele observate ale sistemului național de parcuri ale Canadei sunt :

- Asigură o structură științifică defensivă în stabilirea parcurilor (spre deosebire de o abordare reacționară *ad hoc*).
- Planul definește un sistem limitat; ceea ce ușurează câștigarea suportului altor nivele ale guvernului și a Departamentului de Finanțe pentru completare obiectivelor sistemului .
- Planul focalizează activitatea instituției-parc asupra priorității zonelor care completează reprezentarea regiunii naturale (mai degrabă decât la duplicarea celor existente) și ajută la maximalizarea eficienței în dezvoltarea financiară și a rezervelor de personal.
- Este repede înțeles; aceasta se traduce în suport politic, cât și în mai marea implicare cu bună credință a acționarilor în procesul instituțiilor-parc.

Factorii care trebuie luați în considerare la evaluarea transferabilității punctului de vedere Canadian în alt context includ:

- Este un plan care se potrivește numai parcurilor naționale federale- mai degrabă decât unui plan al sistemului pentru toate ariile protejate- iar acesta privește numai categoria II WCPA de arii protejate subordonată competenței federale și are doar legături limitate cu rezervele altor categorii și/sau cu subjurisdicții provinciale sau alte

jurisdicții. Din acest punct de vedere s-ar putea ca în Canada să mai fie loc de un plan pentru un sistem de arii protejate care să facă legătura cu alte categorii de arii protejate și cu alte jurisdicții, sistem care leagă toate ariile protejate într-un context mai larg.

- Negocierile jurisdicției federale asupra parcurilor naționale propuse reflectă realitățile particulare ale echilibrului între puterea constituțională, proprietarii de terenuri și controlul managementului subordonat federației Canadiene. Poate, de asemenea reflecta un grad de cooperare între nivelele federale și cele provinciale, care în alte locuri s-ar putea să nu fie ușor de atins. Alte țări federale s-ar putea să aibă un alt echilibru între puteri, responsabilități, capacități și priorități în nivelele guvernului, în ciuda asemănării superficiale a structurii. În timp ce în țările nefederale este clară eliminarea acestor tranzacții între nivelele guvernamentale, aceste țări s-ar putea ca în practică să aibă totuși nevoie de tot atât de multe negocieri cu acționarii ca și în modelul Canadian.
- Se pare că există un consens în definirea criteriilor de clasificare inițială în “regiuni naționale de parcuri naturale”, bazate pe analiză științifică, iar restul pe alegeri arbitrare și subiective. Totuși, numărul și / sau granițele regiunilor naturale pot fi diferite dacă aspecte diferite ale mediului au dat o mai mare amploare definirii diferentelor dintre regiuni. Dacă forma regiunii este diferită, este clar că exemplele specifice alese ca zone reprezentative pot să fie diferite în locație și / sau granițe. Știința întotdeauna dezvoltă noi perspective, deci, oricare clasificare este deschisă revizuirii. Canadianii au dat mare importanță credibilității științifice și efortului de atingere a consensului a clasificării lor, când planul a fost prima dată dezvoltat în anii 1970. Acest efort a fost răsplătit prin stabilitatea rezonabilă și acceptarea clasificării, cu toate că granițele au fost minor ajustate de-a lungul anilor. În alt loc și în alt timp poate că planul nu va fi, în mod necesar, tot atât de stabil, chiar dacă se bazează pe cele mai noi și cele mai bune cercetări științifice ale timpului respectiv, din cauza avansărilor următoare ale științei sau a avansării sociale, economice sau tehnologice sau a amândurora. Oricare țară care se confruntă cu aceste probleme au de schimbat incertitudinile decurse din înțelegerea lipșurilor din știință sau din lipsa de date, cu avantajele de a avea cel puțin un plan de bază aflat în lucru care este o structură funcțională a managementului conservării.
- Unul din factorii care au ajutat la acceptarea și observarea utilității planului Canadian este simplitatea sa și faptul că - chiar dacă Canada este o țară relativ bogată - planificatorii sistemului au început cu un plan care focalizează tipologia simplă (cele 39 de clase, într-o țară atât de mare, conține inevitabil o varietate internă considerabilă) și doar una din categoriile de arii protejate (cat II). Alte țări pot găsi bune avantajele practice ale începerii prin “a tăia” din planul sistemului național, dar trebuie să recunoască, că, mai devreme sau mai târziu va fi nevoie ca unele mijloace să fie alocate unui sistem mai întins.

Pentru alte informații despre planificarea sistemului Canadian de parcuri contactați :

Murray McComb, Chief, Planning Studies, Park Establishment Branch, Canadian National Parks, 25 Eddy Street, Hull, Quebec, K1A 0M5, Canada; Telefon 001(819)9942300, fax 001 (819)9945140, internet murray-mccomb@pch.gc.ca

3.2 Lao PRD

Lao PDR este o țară compactă, închisă și unitară. Munca la rețeaua de arii protejate a început abia la sfârșitul anilor 1980 (Salter and Phanthavong 1989). Țara deține o acoperire relativ extinsă de păduri, pentru Asia de Sud Est, cu toate că o mare parte din acestea sunt distruse. La fel ca pădurile veșnic verzi cu semnificație regională, țara deține un număr de habitate în pericol sau specii amenințate (Berkmuller și alții 1995, Chape 1996).

Cele 20 de zone, care au fost oficial declarate ca Arii Naționale de Conservare Biologică (NBCAs) la ora actuală cuprind aproape 12,5% (~30.000 km²) din întinderea țării (Chape 1996). Conceptul lor managerial este comparat cu categoria IV a WCPA (arii protejate pentru managementul resurselor), în prezent, în practică fiind subiecte de folosire a resurselor și de ocupare. Oricum, intenția este de a atinge o gamă de categorii ale IUCN mai conservative, cel puțin în inima zonelor (Berkmuller și alții 1995, Chape 1996). La fel de bine ca și în NBCAs, există și alte categorii variate de terenuri ardate managementului provincial, dintre care unele pot fi considerate arii protejate, și alte terenuri aflate sub managementul național, care contribuie la conservarea biodiversității.

Modelul folosit în Lao PDR se bazează pe managementul participativ, cu schimbarea periodică a importanței managementului în limitele granițelor ariilor protejate. Doar șapte din ariile NBCAs au fost stabilite în termeni manageriali. Chiar și în aceste cazuri, managementul implică o tranziție gradată, cu granițe negociabile și cu schimbarea spre o susținere mai puternică și retragerea progresivă a exploatarea din zonele asupra cărora s-a convenit că sunt inima ariilor.

Planul sistemului dă o mare importanță clădirilor-instituții și implementării. Se recunoaște că planul este mobilul pentru ajutor străin în zonele prioritare, iar rata implementării va fi influențată de consistența ajutorului.

Structura planului sistemului și raporturile de stare (Berkmüller și alții 1995):

Planificarea sistemului de arii protejate

- Felul raportului
- Metodă
- Revizuirea progresului începând cu mijlocul anului 1993
- Acoperirea cu sub-unități biogeografice
- Acoperirea cu tipuri de păduri
 - Restricții și criterii
 - Acoperirea actuală cu tipuri de pădure
- Acoperirea în altitudine

- Finalizarea priorităților
 - Contribuția la împăduriri de calitate
 - Poziționarea habitatelor pentru fiecare NBCAs
- Planificarea sistemului pentru anii următori
 - Arii protejate provinciale
 - Coridoare și rezerve de transhumanță

Management și considerații politice

- Denumiri
- Programul de implementare managerială
 - Obiective
 - Faze manageriale
- Anii 1 la 3 ai managementului
 - Evaluarea experienței manageriale anterioare
 - Adăugiri la modelul de management
 - Activitățile principale ale ariilor protejate
 - Activitățile principale rurale
- Alte îndatoriri manageriale
 - Granițe și zone tampon
 - Protecție și regularizare
 - Supravegherea socio-economică și a folosirii terenului
 - Supravegherea vieții animale și botanice sălbatice
 - Probleme de schimbare a culturilor
 - Monitorizare
 - Buget
- Probleme politice
 - Politica de implementare
 - Coordonarea agențiilor donatoare
 - Rolul provinciilor și districtelor
 - Dezvoltarea hidrocentralelor și a șoselelor

Considerații instituționale și resurse umane

- Organizarea interioară
- Necesarul de personal (personal de teren)
- Pregătire
 - Personal de teren
 - Personal de conducere

Anexe: teoria managementului, procedee de evaluare și grile,

Munca în arii protejate nu a fost până acum integrată în procesul de planificare folosirii efective a resurselor terenurilor locale și regionale. Mai trebuie depusă multă muncă în dezvoltarea integrării conservării și a dezvoltării proiectelor în ariile protejate ale Lao-ului care dețin o biodiversitate valoroasă și care răspund necesităților și aspirațiilor comunităților locale.

NBCAs-urile rămân totuși la scopuri generale. Îndatoririle muncii la obiective specifice (și în clasificarea managerială) rămân de căpătâi.

Avantajele vizibile ale planului sistemului național al Lao sunt:

- Evaluarea sistematică a întinderilor forestiere naționale, zonarea biogeografică și prezența speciilor de bază pentru sectarea siturilor.
- Importanța descentralizării răspunderii pentru implementare, cu o mare consultare a provinciilor pentru a căuta aprobarea acestora în selectarea fiecărui site.

Factorii care trebuie considerați în evaluarea transferabilității modelului Lao în alte contexte includ:

- S-a bazat pe o oportunitate relativ neobișnuită de demarare încă de la început. Lipsa unui sistem moștenit poate fi atractivă – cum ar fi prezentarea unei “foi albe” pentru aplicarea biogeografiei repetate - metode de bază – dar deasemenea înseamnă experiență instituțională redusă care să echilibreze concurența intereselor în dezvoltarea conservării.
- Rămân dificultăți în asigurarea coordonării centrale efective și a transunerii colaborării între provincii și țări vecine.
- Agenția de coordonare centrală este restricționată la un rol de sfătuitor, limitând capacitatea sa de garantare a protecției pentru ariile desemnate.
- Implementarea actuală depinde în mare măsură de donori, ceea ce înseamnă că susținerea sistemului la nivel național rămâne de încercat.
- Situația Lao PDR este diferită de cea a vecinilor în ceea ce privește marea proporție de păduri rămase, iar densitatea populației încă este redusă.

Pentru informații despre Lao PDR contactați:

Centre for Protected Areas and Watershed Menegement, Dep. Forestry, Ministry of Agriculture and Forestry, Vientiane, Lao PDR or IUCN country office, P O Box 4340 (15 Fa Ngum Road), Vientiane, Lao PDR; Telefon 00856-21-216401, fax 00856-21-216127.

Traducere: Iulia Suru, ASER - 2000